

SISU:

JYRI ANDRELLER: KOLM LAULU KOGUST „KIRSIPUU.“ – LUULETUSED.
EDUARD NUKK: EKSIJAD. AHASTUSÖÖL. – LUULETUSED.
KARL EHRMANN: HOMMIKUNE. BALLERIIN TANAVAL. – LUULETUSED.
AGO LIGOLTA: KOLM PILTI DRAAMAST „MÖTEKIRG.“ – KATKED DRAAMAST.
JUHAN JAIK: EELÖHTU. – NOVELLETT.
HELGA JÄNSEN: VIIS MINIATYVRI KOGUST „SKORPIOON.“ – MINIATYVRIID.
M. T.: HAJAMEELNE – LUULETUS.
AGO JÖGER: YHELE LAHKUJALE. – LUULETUSED.

*

A. MEIKOP: KODUST, KODUKULTUURIST JA RAHVAKUNSTIST. – ARTIKKEL.
A. TIITSMÄÄ: EESTLASELE EESTI NIMI. – ARTIKKEL.

*

„URIKIVI“: KIRI TIIBUSE JAAGULE. – VAITLUS.
A. MEIKOP: YLEVAADET NOORSOO LIIKUMISEST. – ARTIKKEL.
A. MEIKOP: YENY TEGEVUSALALT. – YLEVAADE.

*

ALFRED VIMSON: MINIATYVRILINE PARADOKS EHK KOSMILINE PAROODIA. –
PAROODIA.
EEDI RIISMAA: NOORSOOLIIKUMINE KASSISABAS. – VESTE.
KSK.: ÖNNETUSTE JA KURITÕODE KROONIKA. – PILGE.

*

FELIX VALDMANN: NOORSOOLASTE TYYPE. – KARRIKATUURID.
FERDINAND KASK: KAANEJONISTUS JA LINOOLKLISCHED.
A. PAAP: EELLEHT. – LINOOLLÕIGE.

*

KOLM PILTI EESTI NOORSOOLASTE KYLASKAIGULT ROOTSI.

„Informoj

de Esperanto-Asocio de Estonio“,

ainuke esperantokeelne aegkiri Eestis, ei peaks puuduma yheski perekonnas, lugemislaua ja raamatukogus. Tellimishind aasta peale ainult 200. mk., poolaasta peale 100. mk. ja veerandaasta peale 50. marka.

TELLIMISAADDRESS: POSTKAST 6. TALLINN.

„Literatura Mondo“,

Budapestis ilmuv esperantokeelne rahvusvaheline kirjanduse, kunsti ja kultuuri aegkiri, on kõige soovitam ja täielikum omal alal. Lähemaid teateid annab ja tellimisi võtab vastu *Helmi Dresen, Poska tän. 29-6, Tallinn* (ehk postkast 6).

A. Paap

Linoollõige

URIKIVI

MCMXXV

III-IV

MCMXXV

Jyri Andreller.

Kolm laulu kogust „Kirsipuu“.

Jõgi.

Ah sina igatsev tuiksoon,
mis maastiku sydameid löikad,
jändrikke pajude hulgan
ja õitsva väljade sean;
hiljuksi soodest käid läbi,
ent mägedest arglikult põikad
kuni sa merre kord suubud,
saad tantsima lainete sean.

Mulle sa päiksega sõbraks
jäänd õitsenud päevade ringist;
vaatlin siis tihti su kaldal —
kees südameid sulisev pind.
Rõõmustin väiksena ikka
su säravast, vähkrevast kingist,
kalakse pyydsin kui sinust.
Lõi tiivuga vetesse lind.

Kuumadel päevadel jälle,
kui jaheda vetega vesten,
sulistin kalana sinun,
mind paitid su niisked käed.
Ilus sa olid ja armas;
ka rajude raskete kesten
sõbraks jäid mulle sa ikka —
Sun vankusid pilvede mäed.

Istusin roidunult rohtu,
siis kahistid kõrkjate pilli
seni kui uinusin unne, —
jäi rändama tundisid päev.
Nyyd aga lahkunud sinust —
veel õietad mälestuslilli —
roobitseb õisi neilt järjest,
ent rändaja rahutu päev.

Mäng.

Läbi puude sädelevad päikse kuldsed hambad,
päev kui avab naeratuseks huuled.
Pilvi tormab, pilvi tantsib, pilved — siidivilla lambad
mängisklevad mööda minust, yle minust — neil on rutt.
Aga naerab päike, naer see heliseb kui muinasjutt.
Muinasjutuline on mu hing. Hing nyyd helklev heli.
Kuskilt kaugelt — ei! mu rinnast, kuuled
saaga kandlil laulab minu teine mina. Läänud neli.

Nyyd ma tuule balleriinidega jändan luhan.
Sasin rohulembeid ymber piha
Amuleti leian kalurite õtsetule tuhan.
Kalurite õitsetule, uritule tuhka heidan. Sääl on hää —
Nyyd ma vesiroosi surun rinnale kui naise pää,
suudlen värisevaid sõrmi vargse tuule.
Minu yle, päike põletab ent iha,
mets mul' männikarikatest joodab viina. Rõõmu luule.

Ah, sa naerad päike! Ah, sa hergad päike!
Nõlvi yle, metsa yle, minu yle
oled suur ja herev. Ole! Olen mina väike.
Yle nõlvi, yle välja, läbi metsa viib meid mäng.
Naeran sinu silmi, ilmi rõõmlen — pole iial äng,
olgugi, et virvleb päevi. Pyvvän neid kui hirvi;
uinun, kiigutab kui unne muldne syle.
Nyyd ent pillun vesipinda kivikesist virvi.

Kuldlaul.

Värihaabade lehtede kuldsen
laulab tilluke nukrutsev lind
meie hingede virvi.
Palju valu ja rõõmu, ja tuld sen
mida annab ta pisike rind
ajarajude sirvi.

Aga kohiseb tuisklevaid tuuli;
ymber lehtede kadumismäng
käib ju niitude yle.
Võõrad värinad pärjand on huuli,
mis on vaikind kui päikese mäng.
Tyhi lilledest syle.

Piki koldnevaid, tühjenend radu
käib üks vari, üks vari me eel
nagu viirastus unest.
Raskelt kahiseb lehteden sadu;
väsind tantsimast pisarad teel —
kõik ju vaikivad unest.

Nyyd nii käime ja vaikime ringin;
tõmbub koomalle ymber meid piir;
ahtaks muutunud eile.
Selle virvendus kustuman hingin,
mis kord valguse mängisklev kiir
oli pimedan meile.

Värihaabade lehtede kuldsen
aga laulab veel tilluke lind
meie hingede virvi.
Palju valu, ja rõõmu ja tuld sen
mida annab ta pisike ring
meie mõtete sirvi.

1925.

Eduard Nukk.

Eksijad.

Kogust: „Eleegilised laulud“.

Oleme eksijad — eksijad udus,
rändajad, otsijad sihte ja teid.
Mõtete ämblik võrke kodus,
mõistuse kärbsed ei purusta neid.

Matkates läbi päevade padu
üksikuil õnnestub sihtide leid.
Jatkates elu, jatkame kadu,
häabume — vaja ei enam siis teid

neid, mis elu aeg otsind ja ihkand.
Kustume, keegi ei kuulegi
mis me armastand, mida vihkand, —
jäägu siis sellest luulegi!

Oleme eksijad — eksijad öös,
tähti täis kauneid me taevavõlv.
Eksijad elu kes parandustöös,
olgu neist parem kord tulev põlv!

Olla ju igaüks hallis tahaks
ilmas. Kel iha on hukkuda?!
Tunnid kõik taome kallisrahaks,
tegusid teha — ei tukkuda!
Nõnda siis elust läbi sammume
tähiste poole, mis ilusad — eel!
Ehitand tegudest ausamba ammu me,
elus astujad õigluse teel.

Mis meie elu on muu kui püramiid,
mille päevkivist üles loome;
igaveste aegade mälestussiid
katab meid, või me jäljetult kaome.

Eduard Nukk.

Ahastusööl.

Kogust: „Eleegilised laulud“.

Viskleb väriseb mu rind,
abitu kui väeti lind,
lind, kel juba ling on jalun.
Meeled keeledena pingul — — —
Õhtu suri pilvekingul,
öös ma enda mõtteid talun:

Maailm jõledusist täidet,
pole ainust õiget väidet;
kõik, mis kuuled, kõik, mis näed,
see on võlts ja see on vale
maskil varjat. Meel sest hale —
töötavad vaid kurjad käed.

Mul on valus, mul on raske
kanda rinnas valuvask.
Teie pärast, eest mu enda
tahaks, et saaks õilseiks kõik,
kajaks et vaid rõõmuhõik,
igas näeks et öde, venda!

Anna käsi, ära väsi
kuni hõõgub ajusäsi!
Nii on armas, nii on hää,
tõde jälle hinge tule,
kurjusele ukсед sule,
meie südameisse jää! — — — —

Tõesti! Kas siis kõik on vale?
Ei! veel armul puhas pale.
Tean, et kuskil süda tuksub,
tean, et keegi ihkab armu!
Otsus endine liig karm mu.
Tean, et häädusele ukseb

Süda väike, süda hellund,
pole, nagu mulgi, kel und,
kurjus kellele on mureks, —
soovib, palub, tahab, ihkab:
inimen et halba vihkab,
viha, kadedus meis sureks!

Karl Ehrmann,

Homnikune.

Linn magab veel hommikuvaikne, päikesekyllane, roosa.
Majad kivised näevad kui muinasloos hommikuunest veel und,
kuid pilvete patjus kui laineis naeratleb päikse mimoosa.
Täis sädelust, päikest ja helgust magav on linn! Majad ja tänavad kuldund!
Torn kiriku valge torgat kui taeva.
Uniselt haigutab öövaht — suu tervitab hommiku noorust.
Kusagilt keldrist pagarivärsket lainetab saiade lõhna.
Kojamees vaene, aastaid kel turjal enam kui hinges —
paitab luuga tänava kive — korjust kui kylma ja kõhna.
Voorimees norskab ja magab. Kui tytarlaps unistab hobune.
Kuldkringel pagari ripub ja kukub kuid siiski ei kuku,
ja hommikupäikeses majad on roosad, kuid unised, kylmad.
Aeg-ajalt avaneb väravaid, uksi.
Uniseis silmis veel niriseb kollane, rähmane uni —
haigutab pärani suid.
Kuid —
taarub sammegi — siia ja sinna,
ihu kui tunneb veel sirutust süngis.
Linn magab veel hommikupäikeses
rahulist und kui tytarlaps-neitsi
valgete, pehmete patjade vahel.
Linn magab veel hommiku unes,
näeb roosast, syndivast päevast vaid und:
torn kiriku valge torgat kui taeva.
Täis sädelust, päikest ja helgust magav on linn! Majad ja tänavad kuldund.
Pilvede patjus kui laineis naeratleb päikse mimoosa.
Majad kivised näevad kui muinasloos hommikuunest veel und.
Linn magab, linn magab veel hommikuvaikne, päikesekyllane, roosa.

Karl Ehrmann.

Balleriin tänaval.

Tuul tantsib kui tantsitar tänavail tyhjund
jäist-kylma ja lumist balleti. Keerutab lund
yles ja alla kui valget sõmerat-liiva.
Päev sirutand pilvisse pimedustiiva.
Peal magavat, valgesse puudrisse uppuvat linna
haigutab tyhjuse vaikuses jumal.
Majad magajad magavad, kirikki valge,
mis tuiskavas tuisus, tukkudes seisab kui hobune vana
näeb millegist, millegist magusat und.
Tuul tuiskavalt tantsib pöörast balletti!
Himurana
naerab ja hirtskab kui tytarlaps noor, kes koketti
ei põlga. Kleit pitsist on lumine, valge . . .
Taas
kõikjal on lund!
lund taevas ja õhus ja maas!

Tuisk tantsides tantsitab tantsivat tuisku
kui tantsitar tänavail tyhjund
jäist-kylma ja lumist balletti. Keerutab lund
yles ja alla kui valget sõmerat-liiva.
Päev sirutand pilvisse pimedus tiiva.
Öö hiline, tuisune, valge kui vahutav viin!
Tuul tuiskaja tänavail — tantsija balleriin
kleit kelle lumine, pitsist on valge.

Ago Liigolta.

Kolm pilti draamast „Mõtte kirk“.

Viies pilt.

Sõda. Öö. Lumi. Sõdurid Ahelaid ja Meressaare on tunnimehed metsatukas.

Meressaare. Roni nüüd sina ettepoole. Sa tukud säääl nagu soojas toas. Siin löikab aga tuul luieni. Uu, kui külm.

Ahelaid. Tuult ei olegi. See mõni tuul. Mis sa virised. Su tund ei ole ju veel täis.

Meressaare. Ammugi täis. Vaata ise. (Tuleb Ahelaidi juurde ja näitab kella.)

Ahelaid. Ma ei näe midagi.

Meressaare. Miks sa ei näe. Vosvor helgib küllalt hästi. Sa ei taha näha.

Ahelaid. Pole tarviski näha. Ma usun sind. Võid tukkuma hakata.

Meressaare. Kas sa oma kohale ei lähegi?

Ahelaid. Ma jään siia.

Meressaare. Siit ei näe sa midagi.

Ahelaid. Arvad, et sääält paremini näeb? Ega sääälgi valgem pole. Ma ei ole nii loll, et ma säääl tuule käes külmetama hakkan. Kes neid siis nimelt minu tunnil-oleku ajal välja ajab. (Kohendab oma seisukohta) Siit näeb sama hästi, nagu sääält puu alt, kus sina külmetasid. Näha, et sa ei oska maastikku kasutada.

Meressaare. Tee kuidas arvad. Oled vanem ja vastutad ise, kui leitnant Harri tuleb.

Ahelaid. Sul on Harri ees nähtavasti suur aukartus, et nii ametlikult räägid.

Meressaare. Igatahes on ta tubli ohvitser ja ka kui inimesest pean temast lugu.

Ahelaid. Väga arenematu inimene, lühikese ulatusega. Pääle oma isamaalsuse, punktipealse kohusetäitmise ja Inni sentimentaalsete kirjade ei näe ta midagi.

Meressaare. Sa oled ülekohtune, kui Harrist nii räägid.

Ahelaid. Mul pole vähematki tuju kedagi kiitma hakata, ka oma paremaid sõpru mitte, kui ise pean siin lumehanges vedelema, selle asemel. et tööd teha. Mõtles juba ligi aasta asjata kaotatud sarnase lolluse pärast nagu see sõda on.

Meressaare. Sõda ei ole lollus, sõda on tõsisem.

Ahelaid. Mina ei ole kunagi teda väärilisemaks tunnistanud.

Meressaare. Aga pidid ikkagi tulema.

Ahelaid. Ma ei võinud ju end väejooksikuks lasta tembeldada ja sõjakohtu suhu joosta. Mõni oleks veel arvanud, et argpüks olen. Sa tulid küll vabatahtlikult, kuid sa ei näi kuigi julge olevat.

Meressaare. Aga julgesin ometi vabatahtlikult tulla.

(Vaikus. Tuul vuhiseb ja kahiseb mändades.)

Meressaare. (Ärevalt, püssi ette sirutades.) Kes tuleb?

Ahelaid. Hoia oma püksid kuivad. See on ju Harri.

Raudamaa. Jah, see olen mina. Noh, kuidas on?

Ahelaid. Midagi ei ole näha.

Raudamaa. Jälle olete mul ninapidi koos ja valvate lohakalt.

Ahelaid. Ära noomi ühtegi. Vaata parem järele, ma ei olegi omale liig halva koha valinud.

Raudamaa. (Asub Ahelaidi kõrvale. Uurib hoolikalt maastikku.) Hädakorral võib ka siin olla. Aga igatahes säääl eespool suure mäna tüve juures oleks palju kohasem.

Meressaare. (Võidurõõmsalt) Mina olingi säääl.

Ahelaid. Säääl tuule käes võib surnuks külmetada. Sul on hää soojas toas istuda ja käskida.

Raudamaa. Ära ütle ühtegi. Mis teil viga. Seisate oma tunnid ära, tuletate maia ja magate nagu poleks midagi. Mina pean aga kõige aja ärkvel ja pinevil olema, meeste järele valvama, kõige eest vastutama. Imelik on meeste psühholoogia. Teavad küll, et kui lohakad on, siis ise ühes kõigega sisse kukuvad, maha tapetakse või vangi langevad, kuid iga vähegi soojema koha või tukkumise võimaluse pärast on valmis valvuse unustama.

Meressaare. Kõik on väsinud ja ükskõikseks jäänud. Igaüks arvab, et võib olla tema ajal midagi ei juhtu. Kes alaliselt eluga riskeerib sellel on ju kerge riskeerida mõni tund, kas nad tulevad tema ajal või mitte.

Raudamaa. Ja sees magavad nad nii rahulikult, nagu oleks nad kodus. Kuna aga iga silmapilk võib oodata vaenlase ootamata kallaletungi.

Ahelaid. Sa hoolitsed ja valvad ise liig palju. Kõik arvavad, et valve on küllalt hästi korraldatud. Küll juba sina kõik teed.

Raudamaa. See'p see viga ongi. Kuid ma ei või neid usaldada. Mul on palju raskem teenistus kui teil. Häameelega külmetaksin mõne tunni väljas, et ühe tunnigi rahulikult magada.

Ahelaid. Sul on õigus. Ma usun juba. Ütle parem, mis väljas ilmas uudist? Kas posti on toodud, kas lehti on saadetud?

Raudamaa. Ei ole.

Meressaare. Juba nädal aega. Need saatavad seljataga tahaks kõik läbi peksta.

Raudamaa. Ära süüdistada järelemõtlemata. Igaüks teeb omal kohal, mis ta võib. Meie liigume ruttu edasi, täna siin, homme säääl. Võimata on posti korralikult kätte toimetada.

Ahelaid. No jaa, sa oled ju ohvitser ja sinu kohus on sõdurite rahulolematust vaigistada. Tunnen kaasa.

Raudamaa. Ära hakka norima.

Ahelaid. Hää seegi, kui muud ei ole.

Raudamaa. Eila langes minu kätte üks nende lehe uuem number. Sääält leidsin uudise, mis teid mõlemaid huvitada võib.

Meressaare. On sul kaasas?

Raudamaa. Jah on. (Võtab taskust kokkupandud lehe.)

Ahelaid. Anna siia. (Harutab lehe lahki.) Kus on?

Raudamaa. Esimesel küljel, üleval pahemas nurgas. Ega sa ikka ei näe.

Ahelaid. (Tahab tikust tuld tõmmata.) Teeme valgust.

Meressaare. (Takistab) Kas sa hull oled. Sa tahad siin tuld tõmmata.

Raudamaa. (Ametlikult.) Kapral Ahelaid, öösel ei tohi valvepostil mingisugust tuld olla.

Ahelaid. Tean isegi. Praegu ei ole ju midagi karta. (Paneb tikud tagasi tasku.)

Raudamaa. Asi seisab selles, et nad on jälle järjekorralise meeletusega hakama saanud. On dekreedid välja annud, millega tunnistavad kogu loomingu, kirjanduslise, kunstilise ja muusikalise, riigi omanduseks. Isiku, autori õigust selle päale ei ole. Autorid peavad kõik oma loomingu komissarile ära andma ja saavad ainult närust honoraari, komissar tarvitab neid oma äranägemise järele „proletariaadi huvides“.

Meressaare. Ka kirjandusele ja kunstile on nad surmava hoobi annud. Siiski on mõtet siin külmetada ja nendega sõidada, vabaduse eest, vaba loomingu eest.

Ahelaid. (Väikib.)

Meressaare. Võib juba arvata, et nad ühtegi paremat tööd kätte ei saagi. Ükski enesest lugupidaja kirjanik või kunstnik ei müü end näruse honoraari eest. Ja üldse võib luua ainult vaba isik täielises vabaduses.

Ahelaid. Ja. Vabadust neil ei ole. Selles on sul õigus. Kuid täielises vabaduses on täieline inertsus, nirvaana, sääl ei looda miskit. Selles on sinu eksitus. Aiuult siis luuakse suurt, kui ollakse täielikult suure mõtte võimuses, selle tööriist. Sääl on üksikud suure idee jaoks orjastanud miljonid, võtnud tugeva võimu, nad võiksid palju saavutada, kui oleksid ise ainult suure mõtte tööriistad. Nälg sunnib. Võim sunnib. Ja nende võim on tugev. Nad on osanud oma võimu teenistusse rakendada suured mõtted ja inimeste madalad instinktid. Esimesed panevad liikuma unistajad, viimased massi. Ja kui keskmise hariliku kodaniku arvamise järele nad tarvitavad suuri ideaale tapmise, omandamise ja lihatsemise katteks ja kui mõni seda julgeb ütelda, iseäranis siis kui see tõsi on, siis oskavad nad selle kõrvaldada tähelpanu äratamata nagu tühise ja üleliigse asja. Nende võim on tugev. Palju saaks ära teha ka taide alal, ku oleks ainult mees, kes oskaks halastamata kasutada olukorda. Traditsioonide ja shabloonide kammitsad on murtud. Võiks luua uut. Määratu loomingu tõuseks sääl barbaarsel foonil.

Meressaare. Õnneks ei ole neil sarnast meest ja nad jäävad pankrotti varem või hiljem.

Ahelaid. Kahju ilmale, et neil ei ole sarnast meest. Ma tahaksin, et sääl nalja ja sõdade maal oleks võim minu käes. Kõik muuseumides olevad varandused võtaksin oma käsutada, teatrid võidaksin omale, suure mõttega ja kullaga rakendaksin tööle tuhanded.

Meressaare. Röövitud kullaga.

Ahelaid. Ükskõik, kas röövitud või mitte. See ei läheks mulle vähematki korda. Seda arvesse võtta oleks väiklus.

Raudamaa. Nemad ütlevad lühemalt: see on kodanline eelarvamine. Sinu vaated langevad nende omadega ühte, sinust saab viimati nende poolehoidja.

Ahelaid. Mitte iialgi nende poolehoidja, vaid oma enese suure mõtte poolehoidja. Nälja ja viletsuse maal luua kummaline taideloss. Kõik ehitada oma loomingu järele. Ühendada kõik taided. Võrattu arhitektuur, maalid, muusika, värvid, valgused, vormid, lõhnad, kehade plastika, koosviibijate olemine omaette loomingu, rütm. Olla ise kõige selle looja ja käskija. Saata välja suured reed, tuua niiskest talveööst nälgivaid intelligente, kuhjata koormad balletti õppivaid tütarlapse ja lasta neid toita, ümberriietada ja siis maitsta olematuid saale üks öö ja saata tagasi viletsusse. Neisse jääb võitmatu igatsus ja nad annavad end minu teenistusse, et aga vähegi tohtida kaasa töötada ja maitsta minu loomingu. Sääl oleks see võimalik, meil ei ole.

Meressaare. Võib olla, et korraks oleks võimalik, kuid mitte kauaks. Siis langeb kõik jälle tagasi . . .

Ahelaid. Ka siis, kui korraks. Mõte jääb suureks ja väärrib, et teda püüda teostada.

Meressaare. Kuid meil siin on parem. Kui sõda kord lõpeb, ehitada oma kodu, tõsta meie kunst ja kirjandus kõrgele Euroopas. Luua rahulikult ilma haiglaste

mõteteta, mitte hävitada sääljuures tuhandeid, vaid ehitada üles, õnnestada kõiki. See ülesanne väärrib rohkem. Sa naerad igal parajal ja mitteparajal juhusel, et mina ei ole nii julge kui sina. Kuid ometigi tulin mina vabatahtlikult, sina mitte. Praegu on aeg, kus muuga kodu ehtida ei saa, kui vaid teda kaitstes, ja ma tulin.

Ahelaid. Sa tulid oma hääolemist kaitsma, kartes teda kaotada. Mulle on väiklane sinu lühike isamaalsus, samuti nagu sinu unistus soojust pesast, käepäralt olevast naisest, mõnest armsast kujust ja maalist võerastetoas, kaminast, teatrist ja kontserdist kord nädalas. Mina lähen kord, kui saan, kui enne kuuli pähe ei lasta, hoopis teist teed.

Raudamaa. Vaatan ja kuulan. Liigutav on, mis sünnib minul postidel. Nagu jumalad kõnelele loomingust. Vaidlete taidest, olles sõjas. Kerge on kohut täita, rõõmuga võib võidelda kodumaa eest, teades, et temal on päid, kus valmivad uued ilmad. Ma lähen vaatama teisi poste. Olge valvsad. Hääd ööd. (Vaatab kella.) Vahetus tuleb varsti. (Leilnant Harri Raudamaa läheb ära. Vaikus.)

Meressaare. (Vaatab kella.) Vahetus peakski juba siin olema. Alati jäävad hiljaks.

Ahelaid. (Sügavates mõtetes, unustanud vaatlemise.)

Meressaare. Säält tuleb keegi. Jälle ei valva sa. (Häkki püssipaugud väga ligidal. Meressaare tõmbub kokku puu varju, Ahelaid tõuseb püsti.)

Ahelaid. Kes tuleb?

(Hääl pimedast.) Omad. Tulime teid vahetama. Sattusime viiele mehele pääle, toome need kaasa. (Tulevad kaks sõdurit, toovad vange, kellest üks haavatud ja hoigab.)

Esimene sõdur. (Vange püssipäraga ähvardades.) Siia kasige, kuradi saatanad.

Haavatud vang. (Ahelaidi poole pöörates.) Meie ei ole süüdi. Meid sunniti sõdima. (Langeb Ahelaidi ette põlvili.) Armu, ärge tapke!

Ahelaid. Pole tarvis seletada.

Haavatud vang. Ma räägin tõtt, jumala tõtt. Meie ei ole süüdi. Armu, härra ohvitser, teie kõrgeausus.

Ahelaid. Ma ei küsinud, kas teie olete süüdi või mitte. Kust olete haavatud, kas raskesti?

Haavatud vang. Käevarrest kaenla alt. Verd jookseb palju.

Ahelaid. (Tõmbab taskust sidumispaki, viskab Meressaarele.) Aita haav kinni siduda.

Meressaare. (Seob haavatut.) Polegi suuremat viga. Luu on terve. Haav on üsna kerge. Ei ole mingit põhjust nii raskelt hoigamiseks. (Haavatu jääb täiesti vaikseks.)

Teine sõdur. (Paneb kolm äravõetud püssi puu najale.) Kaks püssi jäid veel maha. Ei saanud korraka ära tuua. Küll kokkusid ära, kui otse nende nina all häkki mõned paugud olime teinud, vaevalt sain ülelda „käed üles“, kui kõik püssid maha viskasid. Ma lähen toon nad ära, on siinsamas ligidal.

Ahelaid. (Haavatule, keda seotakse.) Kust väeosast teie olete?

Haavatud vang. 57. kütipolgust, kuuendast roodust. Meid saadeti piiluriteks. Pidime metsas kahe posti vahet käima.

Ahelaid. Palju teid külas on?

Haavatud vang. Kaks roodu. Viies ja kuues rood.

Teine sõdur. (Tuleb veel kolme püssiga. Paneb puu najale teiste juurde.) Sää! on üks neist surma saanud. Ma sattusin jaluli pääle, enne ei märganudki. (Vangid tõmbuvad koomale.)

Ahelaid. Palju teid siis oli?

Haavatud vang. Kuus meest.

Ahelaid. Suur postidevaheline piilkond, ega miskit öelda. Miks teid nii palju saadeti?

Haavatud vang. Vähem mehi ei tahtnud pimedasse metsa minna.

Ahelaid. (Sõduritele.) Vaadake nende asjad läbi. (Sõdurid otsivad vange läbi.)

Esimene sõdur. Aha, sellel on seljakotis paar ilusaid saapaid. Passivad vist mulle väga hästi. Kena soomus.

Ahelaid. Võta oma saapad ja teata roodus, et vange saime ja et järele saadetaks. Meie ei või ju siit ära minna. (Sõdur läheb rõõmsalt, saapad kaenlas.)

Ahelaid. (Meressaarele.) Selle mehe tubli kasukas võta omale. Siis sa ei külmeta enam nii. (Vangile.) Kust sa selle said? Mõisast riisusid?

Vang. Ei riisunud, härra ohvitser, ostsin.

Ahelaid. Teame, kuidas ostsid.

Meressaare. Las jääb temale kasukas. Mul omal hää sinel. Mul pole tarvis. On ainult raskuseks.

Teine sõdur. Mulle kuluks kasukas ära.

Meressaare. Ära puudu. Jäta ta omanikule. Las saavad tunda, et siin pole tegemist „valgete röövlitega“.

Ahelaid. Hea küll. Raha ei maksa ka puutuda. Jätke kõigile kätte.

Haavatud vang. Meid ei lasta siis maha?

Ahelaid. Midagi ei tehta. Lähete vangilaagrisse ja peate tööd tegema. (Vangide nägudel ilmeneb kohmetu rõõm. Tuleb neli sõdurit, nendega veldveebel Tukk.)

Ahelaid. Kus vangidest kuulda, sääl on muidugi Tukk nagu raisakull raibete kallal. Lahingutes ei ole teda kunagi näha.

Tukk. Pea lõuad! Sul pole aimugi, mis veldveebil tarvis teha. Pole sinu asi! (Vangidele.) Aa, mädanud raiped, haisev suurtükiliha, langesite lõksu. Oksa teid kõiki tõmmata. (Ühele.) Too oma raha välja, sina tõbras.

Vang. Härra ohvitser lubas kõik kätte jätta.

Tukk. Kes härra ohvitser?

Vang. (Näitab Ahelaidi.) See sääl.

Tukk. Aa, või sina oledki mul härra ohvitser! (Vangidele.) See ei ole härra ohvitser, see on sõdur ja temal ei ole siin midagi käskida. Minu käsku peate täitma. Raha rutem siia, kõik teie närud, või muidu lasen kõik oksa tõmmata. (Kõik pääle ühe otsivad raha välja ja annavad ära.)

Tukk. Aga sina, mis sina ootad?

Vang. Mul ei ole raha.

Tukk. Aa, või ei ole. (Lööb vangile ratsapiitsaga näkku.) Kas nüüd on? (Vang toob raha välja.)

Tukk. (Sorib ahnelt raha.) No jaa, arvasingi. Omal rohkem kui teistel, aga ütleb, et ei ole. (Munud sõduritele.) Viige nad roodu ja küsige rooduülemalt, mis nendega teha. Sina, Kuusik, jääd vanemaks ja vastutad, et kõik kohal on. (Saatjad lähevad vangidega ja äravõetud püssidega.)

Ahelaid. Veldveebel Tukk, üks silmapilk, mul on teile paar sõna ütelda.

Tukk. Mis on.

Ahelaid. Sinna jäi üks surnu maha. Kas teie ei läheks ja tuhniks ka selle läbi. See on ju teie amet.

Tukk. Lõuad pea! (Esimesele sõdurile.) Kus see on?

Esimene sõdur. Sääl, näete see tume kogu, see on üksik mänd, selle kõrval. (Veldveebel Tukk läheb. Vaikus, kuni ta tagasi jõuab.)

Ahelaid. Mis teie olete, seda teadsin juba varem ja nüüd tõendasite seda uuesti, kuid, et teie raha juba kord vangidelt ära olete võtnud, siis nõuan, et selle neile meestele annate, kes vangid võtsid, sest neil on õigus selle „soomuse“ pääle.

Esimene sõdur. Muidugi peaksime meie raha omale saama.

Teine sõdur. Ahelaidil on täielik õigus.

Tukk. Vait, teie lontrused. (Ahelaidile.) Ja sina lurjus, sina nõuad. Sa ässitad mehi ülemuse vastu. Sa oled mul ammugi juba kahtlane ja vastuhakkaja. Ma õpetan sulle distsipliini. (Lööb Ahelaidile ratsapiitsaga näkku.) Hakkad sa mul veel mehi ässitama? (Lööb teist korda. Häkilise liigutusega lööb Ahelaid veltveebel Tuka täägiga läbi. See langeb korisedes kokku. Vaikus.)

Ahelaid. (Meressaarele.) Nüüd ei ole mul enam valikut. Siin ootab mind sõjakohus ja surmanuhtlus oma veltveebli tapmise pärast, sääal minu suure mõtte teostamise võimalus. Ma lähen. Ka siis, kui see oleks ainult võimaluse võimalus. Püss jääb sinu kätte. Minu asjad, mis mul vooris, jäta omale ja tee nendega, mis ise tahad. Seleta Harrile, palu andeks, et tema roodus sarnane kurb juhtumine minu süü läbi tulnud. Kirjuta minu emale, katsi seletada, mis seletada võib. (Surub Meressaare kätt.) Ela hästi. Mina lähen oma teed.

Esimene sõdur. Teie tahate sellepärast nenda poole põgeneda. Ei ole tarvis. Tukk on ise süüdi. Temast ei ole kellelgi kahju. Meie ütleme, et vangid tahtsid põgeneda ja rüselemisel löid Tuka surnuks.

Meressaare. Jää siia. Ära tee suurt rumalust. Karta pole kuigi palju. Ma usun, et Harri sumbutab kõige oma kohusetunde päale vaatamata asja ära.

Ahelaid. Ei. Ei ole tarvis. Mina lähen oma teed. (Pää kindlalt piisti nagu fanaatikul märtril, kaob pimedusse.)

Kolmas vaatus.

Kuues pilt.

Ruum kubistliste põhimõtete järele. Tumedad neutraalsed värvid. Keskel poolpõiki suur paber (Kaks teenrit mustades ülikondades, ka rinnaesine, krae ja kaelasid on neil must, käes mustad kindad, korraldavad joonistus-abinõusid eelseisvaks tööks).

Esimene teener. Ka täna ei ole tema kordagi omast toast välja tulnud. Istub nagu munk omas kambris.

Teine teener. See on juba neljas päev.

Esimene teener. Nüüd tuleb välja, kuid ainult töötama siia halli ruumi. Ma ei saa aru, kuidas tema välja kannatab. Ka vastu võtab siin. Kunagi ei lähe rõõmsamatesse tubadesse. Mul hakkab otse õudne. Kuna sääal käib iga õhtu nii palju ilusaid naisi, kes oleks tuhatkord valmis jääma siia ükskõik mis tingimustel. Paljud on mind palunud ja mulle palju lubanud, kui neid saaks aidata. Nälg sunnib. Eila oli üks liig toredate puusadega ja palus nii ärdalt, et „tasu“ ette vastu võtsin. Kuid muidugi ei tohi ma sellest palvest temale hingatagi.

Teine teener. Aga kui mina teatan temale sinu alatusest. Ta laseb su lahti otsekohe. Mine ja nälgis siis.

Esimene teener. (Kahvatab lumivalgeks). Aa! Vait ole. Kui mina peaks sinu pärast siit lahkuma, siis tea, et sina lahkud ka.

Teine teener. Kuidas mina? Tema hoiab ju neid, kes temale kõik ette kannavad.

Esimene teener. Elust lahkud.

Teine teener. Koer!

Esimene teener. Tead nüüd ja ole vait.

Teine teener. Tema tuleb!

(Mõlemad teenrid kivinevad tumedateks sammasteks. Ahelaid tuleb ja vaatab, kas kõik korras).

Ahelaid. Kutsuge Jainov.

(Teener läheb. Tuleb Jainov. Teener tagasi omale kohale).

Ahelaid. Tooge mulle tõsise saali põhjapoolse otsa tasapindade plaan. (Jainov toob plaani).

Ahelaid. Märkige need tasapinnad sellele paberile.

(Jainov töötab vaikides. Ahelaid läheb vähe tahapoole ja istub omal kohal).

Jainov. Valmis.

Ahelaid (vaatab föödi). Võite minna. Kõik.

(Jainov läheb. Teenrid lähevad. Ahelaid föötab kavandi kallal).

Ahelaid (vajutab elektri nupule. Ilmuvad teenrid). Kutsuge Karpar. (Karpar tuleb). Vaadake, Karpar, nende joonte piirides tuleb täielikumalt modelleerida kujud modellide järele. Tehke siinsamas.

Karpar. (Teenrile). Olge nii lahke ja laske tulla vanamees, vanaeit ja see noor haiglane tütarlaps, kelle eila leidsime.

(Teener toob modellid. Karpar seab neist grupi ja asub töötama. Ahelaid omal kohal).

Ahelaid (Teenrile.) Kutsuge Infland.

(Tuleb Infland, ilus elurõõmus noormees.)

Infland. Teie käskisite?

Ahelaid. Tooge tõsise saali lae kavandid, mis teil oli valmistada minu visandite järele.

Infland. Need ei ole veel valmis. Ma ei ole veel jõudnud.

Ahelaid. Teil oli tänaseks tähtaeg määratud.

Infland. Oli küll, kuid ma ei jõudnud.

Ahelaid. Teil oli kaks päeva aega. Teie oleks ööd läbi võinud töötada.

Infland. Mina töötasin, aga ikkagi ei jõudnud.

Ahelaid. (Vaatab uurivalt). Teie valetate. (Teenrile). Kutsuge teadete ülem. (Infland kokkub).

Teadete ülem. Teie käskisite tulla?

Ahelaid. Mis tegi Ivar Infland eila ja üleela õhtupoole ja öösel?

Teadete ülem. Ivar Infland veetis oma aega taidelossi külaliste hulgas. Balletiõpilaste neitude hulgas oli eksemplare, kes nähtavasti härra Inflandile väga meeldisid.

Ahelaid. (Inflandile). Kas oli nii?

Infland. (Tumedalt.) Ja. Ärge ajage mind ära. See oleks minu surm.

Ahelaid. Lahkute jalamaid taidelossist.

(Infland tuigub. Karpar kumardub oma fösse, modellide grupp tõmbub koomale, teenrid vahivad ähvardavalt vastamisi).

Ahelaid. (Teenrile). Kutsuge Sandin.

Sandin. Teie kutsusite?

Ahelaid. Ivar Infland on lahti lastud ja peab otsekohe lahkuma.

Sandin. Kuulen. (Inflandile). Tulge noormees.

(Infland tuigub Sandini järel välja).

Üks teener. (Tuleb sisse). Karov ootab ettekandega tänase õhtu kohta.

Ahelaid. Laske tulla. (Karov tuleb). Mis teie kavatsete täna õhtuks?

Karov. Täna korraldame suures saalis lõhnade ja valguste sümfoonia ühes muusikaga, siis nagu harilikult hommikuni kõikides ruumides improvisatsioonid külaliste osavõttel. Külalisi on sada seitsekümmend neli. Eraldi on toodud kaheksakümmend kuus last. Need ootavad külmas eesruumis. Neid laseme jumalat paluda, et jumal neile süüa, riideid ja sooja annaks. Muidugi ei saa nad midagi ja meie laseme neid veel tunni külmetada. Siis käseme valitsust paluda. Nüüd täitub nende palve. Meie toome nad sisse, anname kõigile uued riided, söödame ja väikses saalis on neile muinasjutt-ballett. Selle mõtte andis komissar. Suurepäraline kihutustöö, he-he-he-he!

Ahelaid. See jant lastega jätke ära. Söötke ja viige otsekohe balletile.

Karov. Komissar nõuab kihutustööd. Ja see suurepäraline mõte, oleks kahju, kui see teostamata jääks. Huvitav oleks kuulda, mis lapsed pärast isekeskis kõnelevad.

Ahelaid. Siin kuulete teie minu käsku. Teete nagu käskisin. Võite minna.

Karov. Teen kui kästakse. Kuid mina ei vastuta, et komissari soov täitmata jääb. (Läheb).

Ahelaid. (Vaatab Karpari fööd. Teeb mõned parandused). Nii saame vähe rohkem-ütleva mulje.

Karpar. Ma püüdsin mitu korda. Teil õnnestab esimese joonega.

Ahelaid. Tehke edasi.

(Karpar föötab. Ahelaid omal kohal. Tuleb teatamata komissar).

Komissar. Tervit, seltsimees taidelossi ülem! (Vaatab märkuandvalt ringi).

Ahelaid. Tervit. Karpar, kas lõpetate varsti?

Karpar. Silmapilk. Ainult paar joont veel.

Ahelaid. Hää. Lõpetage ja siis võite minna.

Komissar. Kuidas teie tervis on, seltsimees Ahelaid? Teie ei näi enesest palju hoolivat.

Ahelaid. (Ei vasta).

Komissar. Keegi on teie kallist meeoleolu rikkunud. (Karpar ja teenrid vaatavad Ahelaidi põnevalt, modellid liiguvad). Juhtubki väga kergesti, kui on palju tegemist ja veel väsitav vaimline töö üksilduses nagu teil. Minul oleks aga mõni sõna ametlikku juttu ajada.

Karpar. Valmis.

(Lähevad põgenedes Karpar, teenrid ja modellid).

Komissar. Täna taidelossi tulles nägin karja nälginud lapsi. Mulle tuli hää mõte. Rääkisin sellest Karovile, tema säeb kokku päevakava või õigemini öökava. Teie olete aga selle välja jätta käskinud. Mina ei taha ju taidelossi sisemistesse asjadesse segada, vähemalt ilma teie teadmata mitte. Sellepärast tahan teiega ühe põhimõttelise küsimuse üle läbi rääkida. Taideloss on tegur, mis jätab igasse, kes siin olnud, kustutamata mulje. Taidelossi võim on suur, kardetavalt suur. Meie peame selle võimu oma teenistusesse painutama. Taidelossist võib saada valitsusele võimsam tugi ja kihutustöö abinõu ja temast peab see saama. Tahan asjast selles mõttes ette kanda. On ju väga palju võimalusi, võib leida väga palju kõiksuguseid kombinatsioone. Tahtsin teada, kuidas teie seda korraldaks?

Ahelaid. Teie küsite ainult, kuidas. Mina ei luba alandada oma taidelossi teie kihutustöö teenistusesse. Taidelossi võim peab jääma tema enese jaoks.

Komissar. See'p see ongi, et ei või. Meie võimu kõrval ei tohi olla, ühtegi teist võimu.

Ahelaid. Teie värisete oma võimu pärast samuti nagu jumal, kes käskis, et tema kõrval ei tohi olla ühtegi teist jumalat.

Komissar. Ei värise. Meie võim on kindel, tänu meie hoolele ja oskusele. Ja mul on hää meel, et nimelt mina saan esineda suurepäralise ettepanekuga meie võimu veel suuremaks kindlustamiseks.

Ahelaid. Mina teen kõik, et teie ettepaneku läbiviimist takistada.

Komissar. Teie alustate kardetavat mängu. Ärge unustage, et ei ole kaua, kui teie olite ainult ülejooksik, kes igatpidi meie võimu ees paindus, ma ei taha halvemat sõna öelda, ja kõik tegi, et hääd arvamist ära teenida.

Ahelaid. Mul oli eesmärgiks minu mõtte teostamine ja selleks surusin maha oma isiku. Ka nüüd võin selle kaitsmisel enesega riskeerida. Teie värisete aga enese pärast, nii et minul on rohkem võidu võimalusi kui teil, seltsimees komissar. Nii kaua kui mina siin olen, ei muutu taidelossis ilma minu tahtmiseta midagi.

Komissar. (Vihane. Haavatud). Või nii. Usun, et ei ole raske teid kõrvaldada. Ahelaid. Kui minu hävitate, siis hävineb ka taideloss ja teie suurepäralisest plaanist ei tule ikkagi midagi. (Araminevale järele). Pidage seda meeles.

(Ahelaid istub omal kohal).

(Ootamata tungib sisse Ilona Leelen, üks taidelossi külalistest, noor, plastikaga arenenud keha, hõberohelises, heledavärviline, imeümarikud paljad käsivarred, jumalikud sääred. Langeb Ahelaidi ette põlvili).

Ilona Leelen. Palun armu. Ma tungisin sisse omavoliliselt, teie teener ei ole süüdi, ma tõukasin ta kõrvale. Lubage mind kõneleda ja teid tänada.

Ahelaid. Tõuske üles. Kes teie olete?

Ilona Leelen. (Õhinaga). Nimi ei ole tähtis. Minu nimi on Ilona Leelen. Varem õppisin plastikat, nüüd topin paberosse, õmblen, müün tänaval. Äri läheb halvasti. Täna olin juba terve päeva söömata, tuba on niiske ja külm, korraga tuleb taidelossi regi ja mind võetakse pääle. Unistasin juba kõik ööd taidelossist rohkem kui armastusest. Teil on siin jumalikud vannid ja dushid. (Laseb kätega kallistades üle rindade ja puusade). Siis söök. Siis riided. Vaadake. Võisin valida oma tahtmise järele.

Ahelaid. Teie räägite sarnase õhinaga ja rutuga nagu kardaks teie, et ma ei luba kõike ära ütelda. Aega on. Rahunege. Istuge.

Ilona Leelen. Teie lubate? Teie ei aja mind kohe ära! (Meeletus rõõmus hüppab ringi ja istub kõrgendikule otse Ahelaidi töö pääle).

Ahelaid. (Naeratab). Nüüd istusite minu tõsise saali seinamaalide söega joonistatud kavandi pääle ja pühkisite vist hulga tõsidust ära.

Ilona Leelen. (Karjatab. Hüppab üles). Andke andeks. (Langeb põlvili). Armu. Ma olen joobunud õnnest ja lõhnade ja valguste sümfooniast.

Ahelaid. (Tõstab Ilona üles. Vaatab jõöd). Pole viga. See laseb end kergesti parandada. Teie pääle ei saa olla pahane. Teie tulete nagu tükk rohelist hõbedat minu tumedasse tuppa.

Ilona Leelen. (Duhastab oma riideid). Kummaline on teie mõte. Mina tulen viletsusest, näljast ja pimedusest. Siin olen tükk hõbedat. Haruldane on taidelossi mõte. Kuidas see joovastab. Rõõmsas saalis sattusin otse ekstaasi. Hakkasin tantsima. Mingi võim juhtis mind. Nüüd tean, mis see oli. Ma tantsisin, olles andunud mõtte kirele. Pärast nägin, kuidas kõik olid üllatunud. Mida teie vaatate nii uurivalt? Mu riided jäid täiesti korratusse. Tants lõppenud jooksin kohe süia. Ei pannud miskit tähele. Muidu ei olekski julgenud.

Ahelaid. Ma vaatan Teie rindu. Teate, millised nad on?

Ilona Leelen. Noh?

Ahelaid. Nad on poolpallid, kasvavad alles ja nendes on sarnane hoog pinevust, et näivad sama edasi ja ülestungivad nagu kaljust Parvatil Dumar-Lena koopas Eluras.

Ilona Leelen. Mis teie ütlesite?

Ahelaid. Parvati on Shiva kaaslanna India kaljureljeffil üheksandast aastasajast.

Ilona Leelen. Jumal, mis teie kõik ei tea!

Ahelaid. Palju peab teadma, palju peab õppima, palju peab töötama, et luua midagi suuremat. Ja seda kõike üksi kanda ei olegi liig kerge. Teie ütlesite, et tulite mind tänama. Minul on ka põhjust teile tänulik olla. Teie tõite puhangu värskust minu tööväsimumusse. Jääge vähe kauemaks. Kõneleme midagi. (Vaikus.)

Ilona Leelen. (Arglikult sõnu kobades.) Teate, minu tants, andudes imelikule kirele, mõtte kirele, oli minu luigelaul. Kuid see oli määratu õnn. Taidelossis valdas mind rohkem kui eales minu suurim igatsus.

Ahelaid. Teie olete kannud eneses suurt igatsust?

Ilona Leelen. Ei tea. Võib olla. Mõnikord. Ootasin elult kummalist, suurt ja ilusat. Nüüd on see täitunud paremini kui eales oodanud. Hommikul lähen nagu kõik seda peavad. Kuid ei lähe enam halli viletsasse ellu, vaid lähen elust, sest elu on oma suurima ja ilusama annud. Lähen rõõmuga, sest ilus on nii minna. Miski ei oota mind enam.

Ahelaid. Ka mitte keegi?

Ilona Leelen. Ka mitte keegi. Isa tapeti kohe alguses. Ema oli nõrga ter-visega ja ei kannatanud üle. Mina olin ainus tütar.

Ahelaid. Aga pääle vanemate ja sugulaste, kas ka mitte keegi?

Ilona Leelen. Ei keegi.

Ahelaid. (Kasvava rahutusega.) Ärge minge ära. Jääge siia. Ma jätan teid taidelossi. Kas tahate jääda?

Ilona Leelen. (Ligineb alandlikult Ahelaidile, vaatab teda arusaamatuses nagu ori, kes surma mõistefud, kuid kellele isand ootamata elu, vabaduse ja raha kinkinud).

Ahelaid. (Suures ärevuses). Kui punased huuled teil on!

Ilona Leelen. Ma värvisin neid vähe. Nad olid liig kahvatuks jäänud taidelossi heledate saalide ja nende riiete jaoks. Varem olid nad isegi küllalt punased.

Ahelaid. Nagu punased röövlid.

Ilona Leelen. Mis teie ütlesite!

Ahelaid. Täis verd. Nagu punased röövlid.

Ilona Leelen. Mulle on varem nii öeldud.

Ahelaid. Kas teie olite kolm aastat tagasi sääl?

Ilona Leelen. Olin.

Ahelaid. Kuidas teie siia olete sattunud?

Ilona Leelen. Minu vanemate alaline elukoht oli siin, sääl olin ainult ajutiselt.

Ahelaid. Mina olen see, kes ütles teile varem: Täis verd. Nagu punased röövlid.

Ilona Leelen. Teie?!

Ahelaid. Mina. Nüüd kordan oma küsimust: kas tahate jääda ja lisan juurde: minuga?

Ilona Leelen. (Hämmastuses). Teie olite see poiss, kes mind maalis ja ei küsinudki, kes ma olin.

Ahelaid. Mul ei olnud siis tarvis küsida. Mul oli ainult minu maal. Nüüd aga tahaks ka teid teada.

Ilona Leelen. Minust ei ole miskit teada.

Ahelaid. Kas teie ei ole mõnikord mäletanud seda poissi, kes teid maalis?

Ilona Leelen. Olen. Mul on olnud küllalt aega üksinda olla ja olen sageli mõelnud sellest isemeelsest poisist. Igasugusena olen kujutanud teda, tema sai minu loominguks, nagu lapseks isegi, tundsin end nagu ema, aga et see nüüd teie olete, kelle poole ma ei julgenud vaadatagi, seda ma küll ei oskanud aimata.

Ahelaid. (Võtab kinni Ilona õladest.) Kas nüüd julgete mulle otsa vaadata?

Ilona Leelen. Nüüd julgen. (Vaatab. Häbeneb. Ahelaid suudleb teda.) Ma olen hirmus kergemeelne.

Seitsmes pilt.

Taidelossi trepid. All platsil määratseb rahvahulk.

Agitaator. Seltsimehed!

Naine. Mis on? Jälle toidetakse kõnedega. Leiba!

Noor parteilane. Vait! Rääkigu agitaator. Kuulake agitaatori!

Agitaator. Seltsimehed! Ma kuulsin karjet leiva järele. Meie nälgime. (Näitab taidelossi poole.) Need ei nälg. (Rahvas kahiseb.)

Agitaator. Sää! on imelikud orgiad. Meie tütreid käivad sää! tulevad tagasi ja nende silmad on rasked võõrast läikest. Meie pojad käivad sää! tulevad tagasi ja lasevad end maha. Sää! pillatakse. Meie nälgime.

Noor parteilane. Agitaator näib tahtvat rahulolematust tekitada valitsuse ettevõtte vastu. See on keelatud. Vaikigu agitaator.

Naine. Laske kõneleb agitaator. Kuulake agitaatori!

Agitaator. Meie tõukasime ümber troonid, jumalast saime üle ja heitsime tema kõrvale nagu läbiloetud ajalehe, ent nemad tahavad luua meile uue jumala, kellele oma leiva peame ohverdama. (Näitab taidelossi poole.)

Vanake. (Sirutab väriseva käe.) Häda sulle, jumalateotaja. Häda meile, häda! (Lööb risti ette, peksab endale rindu, kisub halle juukseid.) Jumal on. Palvetagem. Käige minu järel, läheme palvetama. (Kogub salk tema ümber, löövad risti ette ja lähevad. Rahvas jätab neile tee vabaks.)

Agitaator. Meie nälgime. Kui jumal on, siis andku tema meile süüa. Andku nemad meile süüa.

Rahvas. Meie nälgime. Leiba!

Agitaator. Sää! on suured tagavarad toitu. Hääd leiba, valget saia, suhkurt, liha. Meile õpetati: kellel on, sellele peab veel antama; meie õpetame: kellel on, see peab andma. Nemad ei anna. Meie peame nõudma.

(Rahvas tungib ähvardades ja huludes treppidele. Tuleb Ahelaid üksi, vaatab rahvast, nagu tahaks ta öelda: „Minu hing on kurb surmani“. Rahvas vaikib ja taganeb treppidelt. Ahelaid läheb tagasi taidelossi.)

Keskealine mees. Tema ei kõnelenudki.

Vanamees. Tema on uhkem kui keiser.

Keskealine mees. Tasem. Ära ütle seda. Meid võidakse kuulda.

Vanamees. Tema on uhke ja vali. Halastust ei ole temas. Meid lastakse surra, tema käsutada on aga rikkad toiduainete tagavarad.

Noor naine. Tema ei ole halastamatu. Tema silmis oli kaastundmus ja määratu kurbus. Ma kuulsin, ta ütles nagu Kristus: Minu hing on kurb surmani. Ta vaatas seda öeldes mulle otse silmi. Mina olen olnud taidelossis. Meil peab olema taideloss, sest jumal ja kirikud on meilt võetud.

Keegi. Tõesti ta ütles seda.

Vanamees. Midagi ei öelnud ta. Sa sonid.

Kaabakas. Aa, lita! Sina oled saanud sää! mida tahtsid. (Jõhker naer.) Hei, agitaator, miks sa ei kõnele? Kas sa kardad?

Agitaator. Mina? Ma ei karda. Ma ei võinud ju kõneleda. Ma arvasin, et tema tahab kõneleda. Aga tema, nägite, tema ei võtnud vaevaks sõnagi öelda.

Vanamees. Sina oleks pidanud temalt leiba küsima.

Kaabakas. Mis küsima. Läheme ja võtame ise. Mina tean, kus pool on ladud. Tulge minu järele.

(Rahvas tungib kaabaka järele, agitaatori kaasa tõugates.)

Agitaator. Mina tahtsin läbi viia korraliku resolutsiooni toiduainete väljandmiseks taidelossist ja selle komissarile saata. Mina ei ässitanud röövima. (Vanamehele.) Sina võid tunnistada, kui karistussalgad tulevad. (Agitaator tõugatakse salga keskele ja sunnitakse vaikima.)

(Plats jääb tühjaks.)

(Treppidele tulevad taidelossist Ahelaid ja Ilona Leelen.)

Ahelaid. Kus on Sandin? Kutsuge Sandin.

Ilona Leelen. Ära viivita enam. Nad võivad märatsemise hoos sinu tappa.

Ahelaid. (Sandinile.) Miks teie kaitserühma välja ei saada? Käskige, kui tarvis kuulipildujad tarvitusele võtta.

Sandin. Kaitserühm on komissari nõudmisel täna hommikul komissari kättesse saadetud.

Ahelaid. Miks ei ole sellest minule teatatud?

Sandin. Komissar ütles, et sellest ei olla mul tarvis teatada. Ma arvasin, et teie juba teate komissari käest.

Ahelaid. Kutsuge vahtkonnad kohale.

Sandin. Võimata. Telefoni ühendused on kõik katkenud.

Ilona. Komissar on meeleli mässu provotseerinud, et sind segaduses hävitada ja parajal ajal mässu maha surudes ise oma teenete eest taidelossi valitsejaks saada. Põgene rutem.

(Lärm suureneb. Tõuseb suits.)

Ilona. (Karjatades.) Taideloss põleb!

(Sandin jookseb ära. Vaikus. Tulekuma lehviv sentel.)

Ilona. Põgene rutem. Päästa end. Ära mõtle nüüd millegi muu pääle. Päästa end tulevikule ja oma suurte kavatsuste uuestiloomiseks. Mina võin siia jääda. Mina ei taha sind takistada. Kahekesi on raskem end varjata.

Ahelaid. Põgenema peame. Muud ei jää meile üle. Kuid sina tuled ka. Sul pole ju siin kuhugi minna.

Ilona. Ei, mina jään siia. Sina mine aga rutem.

Ahelaid. Miks ei taha sa minuga tulla? On oodata küll raskusi, kuid ma loodan, et sa suudad neist üle saada.

Ilona. Põgenemise raskused ei kohuta mind. Kuid mina jään. Mina olen ainult osa taidelossist. Ma ei ole eales sulle olnud elav inimene. Sa oled mind nautinud ja valitsenud samuti nagu igat enese mõtet, või isegi nagu mõnda sinu kavandite järele teiste poolt valmistatud taidetööd taidelossis. Kuid olen siiski sulle, tänulik õnne eest. Taideloss hävineb, mind ei ole sulle enam tarvis ja sa jätad mu ükskõikseks. Sa peadki tegema nii, sa peadki olema vali oma suurte mõtete pärast. Mine. (Ahelaid haarab tema käed.) Mine nüüd. (Ilona vabastab oma käed.)

Ahelaid. Ma pean minema.

(Ahelaid läheb, kuid jääb tagasi vaatama. Ilona ei näe teda enam ja langeb kummuli. Tulekuma kõigub tormiliselt. Mä atsev rahvas ligineb. Ilona põgeneb selle eest põlevasse taidelossi. Taideloss langeb leekides kokku. Ahelaid läheb, ent ei suuda enam oma märtri pääd uhkelt kanda.)

Eelõhtu.

Juhan Jaik.

(Proloogiks tuleva aasta „Urikivis“ ilmuma hakkavale romaanile „Udune Tallinna“.)

Tol õhtul olin ilmsi sattunud imeriiki. Tundsin kõike, kuid ei söandand uskuda, et see kõik veel võib korduda, et see ongi käes juba. Olin pooliti mälestusilmas, pooliti tänapäevas. Oli kui oleks kadund kümneaastane ajavahe, ebarealseks peetu saand reaalseks. Ei teadnud kus asusin. Ei viibind vist linnas. Olin jällegi kuuvalgeil taliöö väljadel, sammusin hobustest krobelseks raiut teel, ruttasin üle jäätand lumihangede, kus oli kerge käia, kuhu ei jäänd järele jälgi. Tundsin elavalt seljataguse metsa kadumist, eelpaistva metsa lähenemist. Tundsin lähedal unne suikund talude rahu. Tundsin sedasama mis siiski, kui taas sammusin tagasi üle lumelagendikke, kaenlas pasun, taskus

noodivihk. Oli siis juba kuu mattund taliöö õhus tekkivasse uttu, mille sumedus nagu kordkorralt ikka rohkem ja rohkem rõhus kokku maapinda ümbritsevat selget õhku. Aga vaikne oli. Kõik puhkavad ammu. Ainult mina eksisin neil õil tühjel teil. Ainult mind kutsus mu igatsus neile teile. Unistushurm mattis mu nii enesesse, et ei tunnud ega kuulnud enese jalaasteid. Ei tunnud tee pikkust ega väsimust. Üksainus ööta-päevata unistusaeg oli see, elamine kusagil enese lähedal, mitte eneses. Uneski ei tulnud ma enesesse tagasi. Kõrge täiskuu valgustas peaaegu kesksuve päikesena tuba. Lebasin voodis, kuid ei tunnud enese olemist säääl, ei tunnud voodit enese all ega vaipa pääl. Kandusin kuhugi kaugele, jättes enese maise olemise avat silmadega sinna magavasse tuppa.

Kogu see mälestusilm, ammu juba kaugete aegade mälestustubadesse harvaks vaatlemiseks hämarasse nurka asetet, tundus siis taastulnuna. Sammusin tänaval kodu-poole vist. Ei igatsend koju, kuid sinna poole kandis mind harjumus. Olin harjumuse vastu kauaks jäänd linna. Kuid ei suutnud aimata, mis peaksin kodus ette võtma. Ei suutnud selgemalt seda küsimustki endale ette sääda. Vilksatas nagu muudki igapäevasc eluga seot küsimused kord kiirelt läbi ajude ning ainult sellepärast, et ennem niisugusel ajal sarnased küsimused esile kerkind, kuid nad ei jäänd peatuma. Ei olnud neile nüüd ruumi, andsid aset nendele mõtetele, mis pidid peagi valdama mu üleni.

Jõudsin koju. Oli nagu oleks keegi enne mu tulekut lahkund mu toast, keegi, kes säääl kõik asjad teisiti hingestand, keegi kes toond sinna palju uut ent siiski mitte midagi nähtavat. Kuid tajusin kõiges midagi ennustavat.

Ma ei võind siis veel aimata, mis sündimas oli. Kust võisin ma teada, et on tulemas suured ajad veel suuremate sündmustega. Ammu oli elu juba vajund kitsaisse roopaisse. Oli kadund suhe eluga, sest kogu mu maailm piirdus toakese nelja kitsa seinaga, kus viibides aga avanesid vaated sootu teistesse maailmadesse, kõrgemale ja sügavamale ja igasse ulatusse, kust murdund kiired mu tuppa. Ning ei igatsenudki väga sellest kummalisest olemisest välja. Ei püüdnudki sukelduda inimurru muredesse ja askeldusisse, kuid ei võind uskuda ka, et elu ise mulle pea järele tuleb ja viib mu enesega kaasa.

Too õhtu oli siis selle pikkade juhtumusridade eelõhtu. Ma ei oodanud midagi, ei teadnudki oodats, kuid nüüd, tagasivaadates, leian, et ma siiski ootasin. Kas ei erutand mind eriliselt too kuuldund ukseavamine alumisel korral, ning kas ei tundnud need sammud trepil nagu millegi ennustusena, mis kunagi tulema peab kui aeg saab täis.

Ja aeg oli siis juba täis sest kell kõlises ukse taga. Siis ei teadnud ma seda, aimus vaid rääkis mulle sellest tumedalt, kuid nüüd tean. Ja kui ma kord mälestusi nüüd kordamööda meele tuletan, siis tundub nagu poleks nendes juhtumistes kaastegevad olnud ainult inimesed, vaid ka keegi muu, kelle kuju ma sõnastada ei suuda, kuid keda lugeja aimab, kui ta nende mälestuste ridade lehitsemisega lõpule on jõundud.

1925.

Helga Jansen.

Viis miniatyyri kogust „Skorpion“.

Katke esimesest päätykist.

MÕISTUSGRIMASS.

Vajus öösse mägi. Kisendid yles tornid. Udu kui urvatolm linna kohal. Arlekiin ja Colombiina ilmasängin. Tänavail kõnts.

Sydamen magusad pisted. Kahtleja uuristab armumaja seinu. Ööst tõuseb mägi. Vajuvad yles kaks. Heidab pingile yks. Arm kihistab. Hypeleva kire nool sydamen.

— Ole täna mu.

Kisub välja Colombiina rinna. Kuumusse vajub Arlekiin. Naaskihulasist huugab pää. Naljakas kire tants. Tagaseinaks öö, must vaip. Surub sõrmedega rinda Colombiinal Arlekiin. Soojusen hää.

Kadund hetkeks horitsondilt Pierrot. Tiirleb naine armun. Viskub tagasi Arlekiini mässav pää. Lähvad ära öön. Pohmelust pole.

Naine jamsib armust kadedust. Ergud Arlekiinil terituvad. Suudlus lõpuks tugev öön. Pole kuum. — Sest — Arlekiini aknal — mõistusgrimass. Elektri kell tilistab lõppu. Taevast langeb kuu. Vaikuste tõus.

Raudrööpail pikali noormees. Tahab armasta ilma. Kihutab rong. Terve noormees.

Õine pilt. *Vanitas vanitatum!*

*

HAUAKAEVAJA.

Saani sohiseden sõidab mees läbi talveöö. Verine täht tuikab taevan. Jää diadeem maale krooniks. Mehel verised laibad reel. Hauakaevaja kihutab musta hobusega läbi heleda öö. Venib tee. Sinab torn.

Kynkal, mäel. Must ja kammutav.

Kahvatu tuli torniaknast.

Kirjutab kõrgel draamat noormees. Pahema käe veresoon läbilõigat. Kastab liha sulge soontesse. Ehitub yles verihoone.

Teab seda sõitja mees. Laseb laipe täis vedada nooremehe toa. Ruumi tekib korjustest maja. Noormees korjustest majan ehitab verihoonet. Hauakaevaja — kirjan-
duslik däämon. Tyhjustest sõitis, laipu nooremehele näitas. Tagasi sõitis — luugist alla lipsas. Päälkirjaks — *Vanitas vanitatum.*

Noormees kisendab õhku fraase. Võtab poosi. Ronib teiba otsa, röögahtab:

— Tänapäev.

Tänapäeva pole. Nooremehe vari.

Vanitas vanitatum!

Katke viiendast päätykist.

TÄNAVJUMAL.

Istusin toan. Tapeedid värisesid kylmast. Unistin hurmavatest kevadõhtutest. Äkki langes mu pilk ajalehele, mille olin läbilugemata visand pörandale. Suurte tähtedega oli trykit: „J u m a l l i n n a n“.

See köitis mu tähelepanu. Kuulatin. Teinepool seina kõneles rasvast korisev hää: — Jumal kõnnib tänavail. Kõik elu vastsen valgusen. Kõnniteed hiilgavad. —

Kuis tõi see hää minusse soojust. Sammusin väriseden akna juure. Vastse valguse kuma sydamen. Koriseva hääle muusika kõrvun. Lõin eesriide aknalt. Pimedus nõelus silmi. Tundsin seda kurja rätsepat. Siis pikkamisi löikas keegi lahti silmist läbiõmmeld pimedusniidid.

Kuis sain nägijaks!

Vaatasin joobnut meest, kes lakk-kingaden ja frakin shiiberdas keset tänavat kottiga. Tema tsilindri äärel aga pleekind tiibadega tuvi istus, väga sarnane Pyhale Vaimule.

Jalutin tagasi toa sisemusse.

— Nägin jumalat! — mõtlin.

Ajalehe teade õige.

Tapeedid hakkasid uuesti värisema. Kõlm tuli ettevaatlikult.

*

LOHEMAO KÕHUN.

Lohemadu tõusis soode seest ja lendas kohe mind. Suust tilkus tal myrgine vedelik. Turjal kasvasid vahedad noad. Kõht oli päratu ja roheline.

Põgenin majja ja sulgesin ukсед. Ent hetke pärast oli ta neeland maja ja minu sääl seen.

Pimedus sai. Syytasin laterna ja astusin välja. Soe oli kolada mööda eluka kõhtu. Õhun tundus nikotiini ja kohvi lõhna. Yhel ringkäigul kohtasin sõpra. Imestime.

— Mida otsid? — küsis sõber.

— Vist väljapääsu.

— Oled sa sulet kuhugile?

Ta naeris ja viis mind yhe ukse kaudu välja. Puhus jahe tuul. Ta näitas elektripirnidest kombineerit sõnu, mis seisid ukse kohal.

— KOHVIK LOHEMADU. —

Kohvik oli mu sisseneeland.

*

SOOLINNUD.

All soon elasid biskviitkollaste kandiliste nokkadega linnud. Vahest lendasid inimeste pääle ja nokkisid nende aju.

Aju kahanes ja inimesed mõtlid:

— Loomad!

Sõid linnud aju ja südame. Sellest surren mõtlid inimesed:

— Soon elas palju linde ja neil olid erakordselt ilusad nokad.

Avaldan soovi:

— Hävitage väikekodanlised nokad!

Detsember 1922.

Ago Jõger.

Yhele lahkujale.

Nii tasa, argset, nagu ärkab sinilill,
nii sala, nagu hääle seataks metsi pill
Su armastus mu hinge endal köitnud. —

Nyyd olla tahaks vaid Su igatsuste talu,
Su saladusi peitev kodumets või palu, —
sest arm Su imeline kylmuse mu võitnud.

Su igatsusin veedan päevi nyyd,
öid valan verre nagu viine unistusin
Su järel igatseden ka veel siis kui siin
kõik muu Su olemisest veel vaid kaunis myyt

Ja minu igatsuste flöödi valulik prelyyd
ei lakka ealgi Su ootamise viisin,
ja minu kurbusen, mu valun, kannatusin
jääb Sulle vaid too igavene kutsuv hyyd.

*

Kui on mu elu olnd vaid synk Polaarmaa öö
siis oled Sina olnud virmaliste valgus.
Eks see ju kõik, eks see, ju elu algus,
eks syda sellest veelgi tuksu, veri löö. —

Kui olen mina olnud eksiv samojeed
kesk pimedaid ja tyhje lumikõrbeid —
siis oled sina palvetus täis tundeid ärdaid,
yksainus elupalve keset lund, kesk ööd.

Ja nüüd Sa lähed, vaod horitsondi taha
kui põhjavalgus pärast värve sära,
kui virmaliste valgus kaod käest, kustud ära.

Ja kõigest tyhi, Sinust ilma jään ma maha
kui laast hyljatu kesk kylma inimmerd,
Su mälestuste lõõsk vaid soojendama jääb mu verd. —

M. T.

Hajameelne.

Kui suga kõnelen,
lõbutsen, vallatu,
naer minul kallatu
kui hõbevaagnale.

Kas siis ka rahustult
juteldes mõnulen,
igatsen, kõnelen
südame soovisi?

Ei, siis vast meeldid sa
vähe mull', ihkaksin
valla sust, tihkaksin
isegi tõukuda. —

Ent pärast — aegkestel,
mil jälle sa kaugel,
mul pisar kurb laugel,
nutan: „Ah, jõua ju!“.

Tartu, 1924.

Kodust, kodukultuurist ja rahvakunstist.

Mõtted Rootsis Tranase linnas
korraldatud põhjamaade noorte
kodukultuuri rahvapidustuste puhul.

Kodu. Minu kodu. Minu lapsepõlve kodu. Jätame minutiks töö ja andume mälestustele, lapsepõlve mälestustele. Mõnigi meist mäletab ja kuuleb mai tuulte ladvas-tikku liigutades kevadkõhinat kodu kuusikus, või näeb konarlisi kontuure mida kuuskede päiksekullasse kastetud kroonid joonistavad koduümbruse õhtuetaevasse. Teist viib mälu randa, kus päike kuivatab kalavõrke ja üksikud hädised rannamännid mängivad märja meretuulega. Üht kannab mõttelend kodustele karjamaadele, kus lehmakari lepi-kus või kirjukurvaliste kaskede vahel kellakõlina kajastusel kastelist rohtu katkub, kuna õhku küllastab kaselehe ja õuealuse heinamaa lilleheina lõhn; teist viivad lapsepõlve mälestused rukilillestunud koduväljale; kolmandamal eelistuvad käigud külakiigel ja esimesed õngitsemiskatsed koduoja vesilillestunud vees. Mõnigi leiab end liivases mere-rannas, kus vahused päikesepärlitega palistud lained vilistavad koduviisi ehk jälle kodu-järvel, kus aerulöök rütmiseerub külapiigade lauluga, kuna vastaskalda koduetaevasse puurib kodukihekkonna kirikutorni kuiv siluett. Mõnelgi mõlgub meeles veel mõndagi, olgu see siis külatee või metsarada, sammaldanud õlgkatus või päevalille põõsas maja ees. Mälestub õrnakene õde ja valjujooneline vanaema. Kõik need esemed ja asjad, küla-teen ja metsaraad ning muud mälestusaida üksikasjad juhivad meid meie kodu, pääasja-likult aga meie lapsepõlve kodu juure; sinna, kus samu asjakese vaatlesid, samu teid kõndisid, ja samu tallitusi täitsid meie nimeta ja nimelised esivanemad, meie kodukul-tuuri ja rahvakunsti loojad. See kodu pole meid üksi rikastanud nende mälestusarmsate esemetega ega loodusliste iseäraldustega. See kodu on meile annud ja peabki andma palju enam. Sest see kodu ei ole mitte ainult maa, vaid ka rahvas, mitte ainult välised asjad, vaid ka sisemised väärtused, mis on tarvilikud meie sisemise olevuse arendamiseks. See kodu, meie rahvapärase kultuuri ja kunsti kõikkülgne allikas, peab meid tutvustama ka rahvavaimu, rahvakunsti ja rahvatööstuse muistse ilmaga — meie esiisade mõtete ja tegudega — niipalju kui need on alalhoidunud meie rahvalaulus, luules, muinasjutus ja kommetes. See kodu peab meile pärandama rahvaomase maitse ja ilutunde, traditsioonilised rahvakombed, motiivide tagavarad ning muud rahvaomase kultuuri vaimuvarad. Ta peab meie ümber looma erivärvilise tõutemperamentlise eritambri, stiili ja lokaalse koloriidiga küllastatud kodukultuuri.

Kodukultuuri ehk külakultuuri, õigem ütelda koduümbruse kultuuri (hembygd, Heimkultur) harrastuse all, nagu sellest Skandinaavia maadel, kus see liikumine eriti jõuline ja väljaarenenud, arusaadakse, ei tule mitte mõista majanduslist arenemist puu-sahast traktorini või esimesest sõiduriistast lennumasinani. See eetiliseesteline liikumine on pigemini kõige vana uuesti elustamine ja alalhoidmine, mis rahvakombetes, rahva-kunsti ja muudes esemetes ning asjalises vanavaras on eetiline või kaunis, kunstiväär-tusline ja esteetiline. On tõsiasi, et kiires arenemistempos palju aastasadade jooksul väljaarendatud ja omapäraseid esteetlisi väärtusi liig kergelt ja mõtlematult vabrikukultuuri juhusliste ja kergete saaduste vastu üle parda visanud oleme ehk hoolimatult hävineda laseme. Võrrelge meie algupäraseid rahvaviise ja rahvalaule maitsevaeste võõrsilt toodud laulukestega või meie omapäraseid rahvamänge ja tantse ning rahvamuusikat moodsate, kergete schiiberdamistega! Ometigi on see maitseelase laul rahvaviisid külast välja ajanud ning rahvatantsu ja muusika asemele on meile võõrsilt kõiksugu võimalikke ja võimatuid asju ja lõõtspile sisse veetud. Ehk võrrelge meie vana tekstiilkunsti, vanu rahulikke ja rahvalikke värve ja värvide kombinatsioone — potisinine, lepalehekollane, kübaramust, koerputkeroheline, madarapunane — eredale aniliinvärvide karjув-kriiskava karja ja laada-kombinatsioonidega, või meie vööde ja kinnaste algupärasest, valjult geomeetrist, usku-matu detailkombineerimisvõimes: kõnelevat mustrikirja — saksapärase mustriuputusega

I. Rootsi noorsoo' kodukulturi pidulused Tranases. Eeslased lõunalaul.

— kindel on, et vahetuskaup igakord meie kasuks ei kõnele. Või kuidas hoolitsemise vanade rahvakogumiskohtade, parkide, hiite või muude rahvuskultuuriliselt tähtsate ehk ilusate koduümbruskohade ja asjade alalhoiu, looduslike kaitse, korraspidamise või külgetõmbavuse eest! Juhiks näiteks tähelepanu asjaolule kuidas siin Nõmme külje all kogu omapärast kultuuri omapärase pargi ja eestiomase taimekogustikuga ja mälestusmärkidega, sarvilise vanapaganaga eesotsas, osalt hävinenud, osalt hävinemisele määratud on! Oleme arenemisel, et omapärast rahvusliku iselaadiga rahvakultuuri kaotada ning rahvuslikku omapärasust lõpulikult unustada. Oleme poliitiliselt iseseisvad, kuid rahvuskultuuriliselt veel nõrgad, nõrga enesetunde ja enesehindamisega, valmis mõndagi kallist ja väärtuslikku äraviskama! Enam rahvaomast kultuurist arusaamist ja lugupidamist, enam karakterit, enam tõulist individualiteeti!

On huvitav äramärkida asjaolu, et kodukultuuri arendamise eesrinnas sammuvad noored. Vanem põlv vajunud argipäevase elu askeldustesse ja olles ühe jalaga juba minevikus, ei ole enam nii iluline, nii ideeline, nii energiline ega algatusvõimeline, kui seda on noorsugu. Nii oli see peaasjalikult Rootsi külakultuuri edendava noorsooringi algatus ja teenus, et käesoleval aastal 8—10 aug. Rootsis väikeses Tranäse linnas viies endistest suurejoonelisem põhjamaade kodukultuuri harrastavate ühingute kongress ja rahvapildud ärapeetud saada võisid, milledest ka nende ridade kirjutaja osa võttis. Ka olid üllatavas enamuses just noored need, kes nimetatud noorsooringi kutse peale reageerisid ja väikese, umbes 6000 elanikuga Tranäse linnakese mõneks päevaks kodukultuuri uputasid. Selleks noorte kogumispaigaks sobis ka see vana küla-linn oma imeilusa vahelduva ümbruse, parkide, küngaste, järve ja metsadega ning mõnede aastasadadesse ulatavate vanade ehitustega ülihästi. Näis nagu oleks see vaikne nurk muutunud äkki mingisuguseks vanaaja vaieluspaiaks tuhandete igast põhjamaa nurgast kokkuvalgunud rahvariites ja ehtis noortega.

Kas on mõtet vanu traditsioone uuesti elustada, sidemeid vana kultuuri ja elu vahel, mis paljudel aladel ja kohtil ju katkenud, jälle ühte siduda ja sõlmida. Kui selles mõned meist, sellele rahvapildule sõites, veel kahtlesid, siis ei kahelnud nad tagasisõidul enam. Oleme neid sidemeid juba osalt väga hääde tagajärgedega uuendanud rahvalaulu elustamise alal rahvaomaste laulupidude korraldamisega, millised pidud tuntavalt rahvaviiside korjamisele, rahvalaulu harrastamisele ning omapärase rahvusliku

H. Rootsi noorsoo kodukultuuri pidustused Tranases. Põhjamaade noorsoo vennastus Eestlastega Stockholmi jaama ees enne lahkumist.

muusika arendamisele kaasa aidanud on. Vähe on laulust. Ka silm vajab esteetlist naudingut. Seda pakkusid Tranâse pidustused. Kel võimalus oli neil pidustustel umbes 20.000 rahvariides noorte paraadimist vaadelda ning neid skandinaavia kenu rokotoonilisi rahvariideid, suursuguselt stiliseeritud rahvatantse, rahvamänge jälgida ja vanade viulimeeste muusikat ja mängutehnikat imestada — see ühineb selle arvamisega. Millised peened kombinatsioonid laulust, mängust ja tantsust peituvad näiteks Norra rahvatantsudes (Sekstur fra Namdalen, Strilevise, Fritur, Seksmansril, Gudmund og Signaliti, Fakeldans) suurejoonelised ja suursaavutuslised, nii et sageli ütelda ei saa, kus lõpeb mäng, kus tants ehk laul, ehk kus algavad kõik korraga. Igatahes loovad nad oma õrna rokokoolise suursugususega ja stiilipuhtusega ülima naudingut igale silmale ja kõrvale. Või milline üllatav rahvuslik tüsedus, elavus ja pooside küllus peegeldub Daani lõbusas rahvatantsus (Vippen, Sekstur, Jødetur j. t.), ning milline rõõmus lokaalkoloriit, milline pooside ja liigutuste detailtoon ja omapärane miimika rootsi rahvalaulus ja rahvalikkudes mäng-tantsudes (Skrälât, Vingåkerdans, Västgötapsolska, Oxendans j. t.) Ja meie Eeesti rahvalaul, rahvatants ja rahvamuusika? On küllalt karakteriline, küllalt tüse ja tüüpiline selleks, et Skandinaavia vastavate saavutuste kõrval püsida, küllalt omapärane, küllalt stiilne, et mitte ainult väljamaalaste päältkuulajate hulgas ülimat vaimustust ellu kutsuda, vaid ka meie enda südameid soojaks kütta. Võib ju olla, et pidu üldine rahvuslik soe toon, jumalik ümbrus ja meie ÜENÜ noorte vaimustav ja hoogne ettekanne kaasamõjusid, kuid — selleks, et meie rahvatantsu ja rahvalaulu ilu nautida — oli siiski vaja Rootsi sõitu. Ei olnud siis ka prints Eugeni (Rootsis lugupeetud ja hinnatud maalikunstnik) eriline tänu meie tegelastele põhjusest. Lugija võib omale naudingupilti ette kujutada, mis silmale avaneb, kui hiigla platsil ligi kümnetuhandeline noorte tantsijate rahvusriide lokaalvärvides kihisev pere äkki sümmeetrilisteks ringideks kujuneb ja see mass kõikide pillimeeste ühisel saatel rootsi rahvusliku schottise rütmis elama hakkab — siin on sõnadega kirjeldamine võimata — kuid, ma usun, lugija ühineb minuga ja pooldab kirjeldamatagi, et traditsioonilise kodukultuuri ja rahvakunsti harrastamisel ja elustamisel siiski — juba naudingut enda pärast — mõtet on. Seda enam, et mitte üksinda laulud, tantsud, mängud, rahvusline muusika (eriti tähelpanu äratas Norra viulimees oma saavutustega rahvuslises 8 keelelises viiulil) ega noorte massi värviküllane ja detailrohke rahvariides see ei olnud, mis üllatas ja kaasakiskus, vaid noorte noorustuli ja vaimustus rahvakunsti ja kodukultuuri vastu.

III. YENY tantsijate ja lauljate trupp Eesti saafkonna poolt korraldatud teeõhtul saafkonna ruumes. Keskel seisavad haridusminister prof. Rahamägi ja saafkonna sekretär Ojanson.

Võtaksin kokku: Rahvakunsti ja rahvakombete elustamine ehk, teiste sõnadega, kodukultuuri arendamine on tarvilik: 1) rahva esteetiliselt kasvatamiseks ning rahva, eriti aga noorsoo, maitse arendamiseks, sest usutagu seda — meie rahvakunstis ja kombetes peituvad lõpmatud iltagavarad. Siin pole miskit juhuslikku ega moenarridelt laenatud, vaid kõik on tekkinud traditsiooni sääduste ja põlvest põlve pärandatud ilutundel. Ning — usutagu ka seda — need tagavarad pole sugugi väikesed, sest meie esiisad olid ilu kumardaja rahvas; 2) on rahvakultuuri uuesti elustamine tarvilik meie rahvusliku iseolemise arendamiseks. Oleme sageli liig kergelt andunud igasugu välismõjudelle, olema vähe hoolind enda iseolemisest, enda rahvuslikust iseloomust, vaimulaadi iseäraldustest. Hoolitsetes omapärase rahvakunsti olemasolu ja kodukultuuri arendamise eest, edendame sellega enda rahvuslikku isetegevust, kasvatame endale tõukarakterist selgroogu, arendame rahvas kunstilist loomisvõimet ning omame julguse ja oskuse rahvusliku individualiteedi omapärasust hinnata; 3) on rahvakunsti ja kombete harrastamisel ka suured puhtpedagoogilised väärtused. Eriti noorsoos. Rääkimata sellest, et vanavara harrastamisega ja koduümbruse kaitse ning ilustamisega noorsugu ümbrust unarides ja teadmisi rikastades oma energia lõpmatutele tagavaradele väärtuslikuma tegevusala saab, kui seda külatänava alaväärtuslised lõbustused suudaksivad anda, on vanavara ja rahvakommete harrastamisel ka oma moraalne mõju. Süvenedes rahvakultuurisse muutub kodu meile ilusamaks ja armsamaks. Riietudes rahvariietesse asetame enda ümber vanavanemate voores. Ehtides end esiisade ehetega, eeldame rahvuslikku suursugusust ja enesehindamist. Täites esivanemate kombeid, alistume nende ajaloolis-eetilisele vaimule. Vaadeldes Transas askeldavaid pidunoori ning süvenedes nende ilmekatesse näojoontesse, võisin julgesti ütelda: need noored ei ole mitte külatänava negatiivtööpide hulgast. Noorsugu, kes esivanemate kultuuri austada ja armastada oskab, on selleks küllalt isamaaline, küllalt pieteetiline ja aukartlik, et end alaväärtusliku eest hoida. See noorsugu tunneb enda väärtust ning oskab enesest tarviliselt lugu pidada ja sarnase lugupidamise puhtpedagoogilist väärtust ei saa ometi keegi eitada ega alahinnata, eriti aga väikeses, noores kultuurriigis, nagu seda Eesti on.

Kahjuks ei saa jätta märkimata asjaolu, et meil meie rahvaomase esteetilise kultuuri ja kunsti alalt teadmised on väikesed. Vähe teame selle kunsti üksikute esemete asukohast, väärtusest, ajaloolisest ja etnograafilisest ulatusest ja sugulussuhetest. Veel vähem teame selle kunsti üldulatusest ja ühise üldise stiili olemasolust ning selle tunnusest. Kui varemalt külanaised kirikumäele kokkutulid, tundsid nad juba tanu-dest üksteise asukohta. Igal kihelkonnal ja isegi külal oli oma kunst, ning meie vana-

vara saabki tihti ainult kihelkondade ja külade kaudu vaadeldes mõistetavaks. „Kas on olemas ühtlast Eesti stiili? Millest teda tunnukse, missugune ta on? Mis tegemist on Tallinnamaa lillelistel tanudel Saarte kõrgetanude ja nolkmütsidega, mis ühendab Muhu „mända“ Põltsamaa vöökirjadega ja Tarvastu lumeräitsaka motiividega? Mis on õieti see õige eestilikkus? Kas Lääne ja Saare kirikannude grotesk fantastilikkus, kas Vändra veimevakkade kuiv lihtsajoonelikkus, või Mulgi kehklevad, haralised rangipuud? Kas Kihnu tanude kirju värviküllus või Abja puusapõlde diskreet tumesinine lokaaltoon?“ Küsib Helmi Neggo omas raamatus „Eesti rahvakunst“. Sarnaseid ja muid analoogilisi küsimusi võime, pääle dekoratiivkunsti ala, asetada ka rahvatantsu, mängude, rahvalaulu ja -muusika, sõnalise vanavara, rahvausu, kommete ja muu asjalise vanavara kohta. Kus ja kui palju on meil üht ehk teist vanavara? Mil puhul, mis ajal, kus tarvitati, kanti, esitati teda? Tema etnograafiline piirkond? Kas, kui palju on temas laenu ehk võõraid mõjusid? Kui vanad on üksikud stiilid ja sisserändamised? Kas on tegemist tervikuga või osaga? Need ja tuhat muud küsimust kerkivad keelele sellele, kes rahvakunsti ja vanavaraga tahab tegemist teha. Vastust aga nii hõlpsasti ei saa.

Ometigi ei tohiks vastuse saamine paljudele küsimustele sugugi nii raske olla. Ennemuistne rahvapärane kultuur ulatab mõneski meie metsanurgas veel nüüdisajani. On eraldatud kohti, kus praegu veel rahvarietes liigutakse, rahvalaule lauldakse ja rahva vanadest kommetest kinnipeetakse. Meie vanem põlv on ise veel vanavara ajajärgust pärit ning tunneb ja teab vanarahva elu. Paljud meie igapäevased tegevused ja tööalad sisaldavad mõndagi, mis otsaga ajaloosse ulatab ja esiisade elule sarnaneb. Kõik see on hää alus meie rahvakunsti uurimisele ning kodukultuuri elustamisele.

Teadmiste rikkastamiseks, rahvakunstist arusaamiseks ja kodukultuuri sügavamaks tundmaõppimiseks oleks meil vastav kirjandus äärmiselt vajaline. Kahjuks puudub see meil, võrreldes teiste põhjamaadega, pea täiesti. Maha arvates Eesti Kultuuri, Eesti Kirjanduse, Odamehe ja Kasvatuse üksikud numbrid, kus seda ala ühel ehk teisel viisil puudutatud. Pole meil teoseid, mis rahvakunsti või külakultuuri ala sügavamalt käsitaks. Ainuke Eestikeelne huvitav raamatukene rahvakunsti dekoratiivalalt — Helmi Neggo 1918 a. ilmunud „Eesti rahvakunst“, puudub meie (mõtlen Tallinna) avalikkudes, poolavalikkudes ja ametlikkudes raamatukogudes. Ka meie suurimas, linnaraamatukogus puudub ta (selle eest leidub seal mõndagi, mis sopakirjanduse järele lõhnab), rääkimata Haridusministeeriumi käsiraamatukogust, kus raamatut ei teatagi, ning meie suuremad raamatukauplejad püüavad imestavtõsise näoga seletada, et niisugust raamatut üldse ilmunud ei olla (ometi on ta Tartus veel saadaval!). Üslikud seda ala käsitavad tööd (Heikel: Die Volkstrachten der Ostseeprovinzen; Schroeder: Die Hochzeitsgebräuche der Esten; Wiedemann: Aus den äußeren und inneren Leben der Esten j. t.) on oma võõrakeelsuse ehk ebapopulaarse iseloomu tõttu hulga kättesaamatud. Eriti on puudus suur rahvamängu, rahvatantse ja rahvamusiikat puudutavast populaarkirjandusest. ¹⁾

Kuni meie aga endale vastava kirjanduse soetada jõuame, võivad paljud päikesed vajuda ja meie ise ootamisest halliks minna. Tööle asuda tuleb kohe. Kuigi meie esialgu muud ei suudaks — huvi rahvakunsti ja kodukultuuri vastu äratada suudaksime vast ometi. Kindlasti on meie noorte seas ka neid, keda lõõtspill ei tõmba, jalgpall ega poksi ei rahulda, vaid kes igatsevad esteetilisema lõbu järele. Üleliiga heliliseks või iluliseks meie juba keegi muutuda ei saa, selleks on aeg liig verevaene. Siiski, kui meie naabri noored, soomlased, endale kodukultuuri alal isegi eriajakirja ellu kut-

¹⁾ Kuuldavasti on prl. Raudkatsill käsiraamat rahvamängude ja tantsude kohta ilmunas. Peale M. J. Eiseni rahvakombeid ja rahvausu käsifava laiaulatuslise ja populaar-huvitava kirjanduse vaatleb perekondlisi kombeid juriidilisest lähtekohast Krusberg omas raamatus: „Esiisade enneaajalooline õigus“. Ruhn saare, selle meie elava muuseumi kohta, ilmus läinud aastal Stockholm Põhja muuseumi ühe direktori Dr. Ernst Kleini sulest põhjalik, umbes 400 leheküljeline, 200 pildiga suurem raamat: „Runo“. Folklivet i en gammal svensk by“. Huvitavaid andmeid rahvavanavara, rahvakunsti ja kombete kohta sisaldab äsja ilmunud: „Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat“.

suda suudavad, peaksime ka meie suutma midagi teha. Mida siis? Uurida enda kodu ja koduümbrust. Jälgida vanarahva talitusi, kombeid, pruuke ning teha tähelepanekuid rahva põllutöö, karjakasvatuse, majapidamise ning muude tööde aladelt. Õppida ja harjutada rahvatantse, mängu ning tutvuneda rahva dramaatilise kunstiga. Uurida ümbruskonna rahvariietust ning soetada neid omale. Tutvuneda ümbruskonna tähtpaikade, varemete, muinaslinnade ja muu ehituskunsti ning majariistadega. Koguda muinasjutte, nõidusõnu ja muud sõnalist vanavara. Hankida teateid ja ülesvõtteid asumisoludest, tähtsamate isikute elulugudest, sõjakäikudest jne. Korjata ehteid j.m. asjalist vanavara. Korjata ümbruskonna isikute, asumite ja tähtpaikade nimekogusid. Korraldada kohalises noorsoo ühingus kord aastas kodukultuuri päev ja, kui võimalik, kodukultuuri näitus. Teha ülesvõtteid, soetada oma broschüüri-aegkiri, korraldada ettekande ja kõneõhtuid, astuda ühendusse teiste ühingute ja vastavate keskasutuste ning muuseumidega. Asuda ümbruskonna loodusliselt tähtsate või ilusate paikade kaitsemisele ja ilustamisele. Nagu näha — jätkub tööd. Nii tööle asudes paneme aluse kohasele kodukultuurile, nii saame materjaale kohalise aegloo- ja elulookirjeldustele. Nii omame kogemusi kultuuritöös ja sammume edasi enesekasvatuse ja enesearendamise sihis.

Lõpetan, meie esimese kultuurajaloolase, Villem Reimanni tütre Helmi Neggo sõnadega: „Ning unistajad, kes kaugel tulevikus näevad kodu kasvavat, Eesti omapärase kultuuri, Eesti algupärase, rahvusliku kunsti kodu, need võivad selle templi rajada ainuüksi muistse rahvakunsti alusmüürile. Selle rahvakunsti omapärase iseloomu uurimine, meie rahvusliku stiili kättesaadavaks ja mõistetavaks tegemine on aga ülesanne, milleks just praegune põlv iseäranis on kutsutud“.

Tallinnas, 27. sept. 1924.

A. Meikop.

Eestlasele Eesti nimi!

Nimi on teataval määral kultuuri väline symbol. Iga kultuur toob harilikult kaasa ka oma keele ja nimed. Perekonna nimede panemise ajal XIX aastasaja algul valitses meie kodumaal ainult Saksa kultuur. Eestlane tähendas sel ajal veel sama palju kui talupoeg ja talupoeg tähendas sedasama mis ori. Orjadel pole kultuuri. Ori on ainult oma peremehe varandus. Sel ajal oli siis loomulikult igayks õnnelik, kes sai saksaks, kes sai vähemalt saksa nime. See oli peenem ja suurtsugusem (õilsem). Talupojale veel aitas kuidagi eesti nimi, sest tema liikus ainult oma pere ja lojuste hulgas, kes olid sama profaansed kui temagi. Sai aga keegi talupoiss rätsepaks või lihunikuks, ja asus linna elama, siis omas ta varsti ka saksapärase nime, sest eestipärase nimega polnud sugugi viisakas „antvärkide“ seltskonnas liikuda. See oli labane ja talupoeglik orja tundemärk. Sattus talupoja laps kooli siis saksasteti sääl varsi tema nimigi, näit: Ristmetsast sai Kreutzvaldt, Raudsepast sai Eisen või Eisenschmidt jne.

Eestluse ärkamisega tekkis ka tung vabaneda võõrapäraseist perekonnanimedest. Ärkamisaja eestilisus oli üldse pinnapäälne nii oli ka nimede eestistamine. Eesti nimedid tarvitasid luuletajad ainult varjunimedena, kuna kodaniku nimena tarviteti saksa nime ja haritlaste koduseks keeleks oli ikkagi veel Saksa keel.

Ajad muutusid. Eesti kultuur syvenes. Eesti keel tõusis kultuurkeeleks. Eesti keel pääsis tarvituse keelena eesti haritlaste perekondades. Esimesena võttis eesti keele perekonnakeeleks meie tuntud rahvuslane Villem Reiman.

Eesti iseseisvusega muutus ka meie rahvustunne intensiivsemaks. Tõsised patrioodid ei sõandanud ka enam kanda mõisahärrade poolt antud saksa nimesid, vaid hakkasid neid eestistama, eriti noorema põlve haritlased.

Meie vanema põlve patriotism on veel pinnapäälne. Ta on kevadise kulutule sarnane, mis laguneb küll kiirelt laiali, mis sünnitab küll leeki ja suitsu kuid ei anna soojust. Maa, kus ta yle käinud, jääb ikkagi kõvaks ja kylmaks.

Meie vanem põlv kõneleb isamaast ja Eestist ainult paraadidel. Nende kodudes pesitseb veel kyllalt Saksa vaimu. Olen lehitsenud mõnegi tegelase kylaliste raamatut ja sinna esimese eestikeelse lause sisse kirjutanud. Vist pole enne keegi sõandanud nii häbematu olla, et lahke pererahva kylaliste raamatut „maakeelega“ labastada. Tsiteeritakse pigemini mõnda ladina või saksa suurvaimu, ei kunagi Eesti suurvaime.

Meie nooremas põlves selle vastu on palju rohkem aktiivset isamaalsust. Sääli ei ole ainult leeki ja suitsu, vaid ka soojust. Ei ole vaja igal sammul sõnadega oma isamaalsust rõhutada, vaid näidatakse seda tegelikkusega. Liigutakse ainult Eesti seltskonnas, kõneldakse ainult eesti keelt ja heidetakse ka kõrvale mõisahärrade poolt kylgepoogitud saksa nimed. Seda kõik tehakse ilma suure kära ja myrata nagu isenesest mõistetavat asja.

Esialgu Eesti iseseisvuse saabudes tundsid nimeestitamisele ka kaasa meie vanemad tegelased; nad moodustasid isegi nimede muutmise toimkondi, kuid omi nimesid pole nad veel praegugi muutnud. Nad elavad veel ajajärgus, kus öeldi, et nimi ei rikkuda meest. Rahvasuus oli see ytelus siiski veel pikem: „Nimi ei riku meest; hyya mind seaks ehk koeraks, kui sa aga mulle hästi syya annad olen rahul.“ Praegu ei taha vist küll keegi sellega enam leppida et teda peremehe sea ja koeraga yhe pulga pääle seatakse.

Teine liik inimesi ootab suurte meeste eeskujuga ja ytleb igal juhtumisel: Mispärast pean mina oma nime muutma, kui ei muuda näit.: Tõnisson ja Strandmann oma nimesid!“ — Need on lihtsalt suurte meeste sabassõrkijad. Nad võivad samase rahuga sõrkida niihästi venelase kui ka sakslase sabas. Tõsine patrioot ei võta kõhkleja ist eeskujuga.

Meie noored, paljumõnitet õppurid olid need kes astusid esimesena idapoolsete enamlaste bandede vastu, kuna vanad veel kõhkleksid ja isegi muigasid: „Lollid, te lähte sõtta suure Venemaaga!“

Meie võitsime, meie heitsime eneselt võõra ikke. Väikene Eesti rahvas sai poliitiliselt iseseisvaks.

Kuid see on alles iseseisvuse algus. Meie heidame endast ka võõra vaimlise ikke ja tahame saada ka kultuuriliselt iseseisvaks. Muu seas kuulutame ka sõja võõrapäraste perekonnanimedele.

Muinsusi peab küll austama, kuid muinsused ei tohi muutuda mitte mingiks eba-jumalaks, millele meie ohverdame oma oleviku ja tuleviku. Meie võõrapäraste nimede koht on arkiivis, mitte aga tegelikus elus. Igal tõsisel eestlasel peaks piinlik olema võõrapäraste nimede Eestis seltskonnas liikuda, kuid meie praeguses seltskonnas on veel nii palju võõrast vaimu, et seda vahet ei tunta. Tõsine eestlane räägib igal pool eesti keelt ja tõsisel eestlasel olgu ka eesti nimi.

A. Tiitsmaa.

Väga austatud härra Tiibuse Jaak Tiibus!

Alustades Teiega juttu, pakume Teile kõige päält täieliku austamise. Tunnustame Teie suuri teeneid ja andi ning oleme Teile tänulikud kõige hää eest, mis olete annud oma rahvale. Meile ei tule mõttesegi visata üle öla: „Ah, mõni Tiibus sääl ka veel!“, millist kommet võiksime õppida näiteks Teiltki, „Päevalehes“ № 310 ilmunud Tiibuse Jaagu kirjas. Ütleb ju vanarahva tarkus, et vana susi õpetab oma kutsikatele murdmist. Meie tahame sellepuhul meele tuletada, et pääle selle, mis võime õppida meie eelkäijalt vanemalt põlvelt, oleme kohustatud õppima ka veel mujalt, kust hädad võib õppida, sest jäädes ainult selle juure, mis võime õppida oma eelkäijalt põlvelt, oleksid meie välja-vaated tulevikku väga kurvad. Meie õpiksime kisklema igavesti isikliste sobimatuste, väiklase auahnuse, kolga ja erakonna huvide pärast; vendade vahelist tapakirve tarvita-mist võõrsilt võetud ideede pärast; võõraste jumalate kummardamist ja ühes sellega tahtmatult, kuid tihti ka teadlikult, võõraste huvide orjamist; avalikult meelituste rääki-mist nii päevakangelastele ning tunnustatud suurustele kui ka isamaale, kandes salaja südames umbusaldust ja kadedust nende vastu; jänese kombel värisemist oma elu ja varanatukese pärast, selle päästmist kindlatesse välismaistes pankadesse ja välisvaluutas sularaha korjamist sukasäärde, sarikjalgade taha ja vana pesu kaltsude alla; tööpõlgamist ja marga tegemist iga hinna eest . . . Meie ei tohi selle juure jääda; meie ei või selle juure jääda, sest meie ei taha selle juure jääda. Meie tahame saada rahvaks, keda seob kohuse tunne mineviku ja tuleviku vastu, suur usk oma rahva tulevikku ja ühine tahe luua ilusat tulevikku ja mõnusat olevikku. Mitte liiv olla mere ääres, mida uhub vesi ja ajab tuul, ent kaljuks tormises meres saama peab meie rahvas. Ja ta saab selleks — nii on meie püham usk. Teed selleni otsime ja leiame ka: meie ees on lahti kõik, mis inimvaim loonud vägevamat ja õilsemat, ja meie mõistus on lahti otsimiseks, õppimiseks ja teoks. Tuleviku väravad on meile lahti!

Kas peame siis juurdlemata vastuvõtma kõike, mis meile pakutakse? Tihti peale on ilusa kesta sees mõru ja mürgine sisu ning valelik mähib enese meelituste ja vii-sakuse rüüsse.

On's meie püüded väärt üleõlalist põlgamist, mis viskate meile, nagu kabaree kupletistidele? Või on Tiibuste põlvele kuulutatud viimsed tarkuse sõnad, nii et vaid narrikesed võivad veel end vaevata asjatute töötsimistega?

Kas Teie, härra Tiibuse Jaak Tiibus, ei ole vahest ära unustanud midagi, mis teadsite küllalt hästi siis, kui olite alles täisealine mees?!

Jutu lõpetades avaldame arvamist, et meil ei tarvitse minna otsima oma tunnusta-mist tumenevalt õhtult, ent ootame seda värskelt koidult.

Meie usume homsesse päeva ja ei karda vaeva homse hääks töötades.

Palume tõsiselt võtta meie aupaklikkust Teie vastu.

„Urikivi“

Ylevaadet noorsooliikumisest.

Noorsooliikumine, kui niisugune on ikka kannud teat tõusu ja mõõna, ylesehita-
miste ja kokkuvarisemiste tundemärke. Enam-vähem yhtlaseid jooni oli yleilmlisel noor-
sooliikumisel tema algupäevil, ilmasõja eelaastail. Sõda, takistades rahvusvahelist läbi-
käimist ja revolutsioon, tuues kaasa rahvusliku ärkamise kevadõhku ja vabadusi, mida
eriti noorsugu, olles ise nooruskevades, tervitab mitmekordse vaimustusega, võtsid
yleilmliselt noorsooliikumisel tema tasakaalu. Nii omas noorsooliikumine revolutsioo-
nistund mais hoogsama, ehtsama, ideelisema ja yhtlasi ka noorsoolikuma ilme, pysides
ylejäänd mais kivistununa, tardununa, pealiskaudsemana ja passiivsemana. Elustus
rahvusvaheline läbikäimine. Jahtus revolutsiooni vaimustus. Hakati jälle pyydma yle-
ilmlise tasakaalu poole. Revolutsiooni yleeland mais järgnes esimesele ilutsemisele,
esimesele andumusele ja hardumusele teat kainestus. Märgati, et esimese vaimustuse
ylima ekstaasini kyynind saavutused, ulatudes yle rahvuskultuurliku kandepinna jõu ei
saa jääda pysima igavesti. Algas laskumine. Taas ylejäänd mais hakati märkama ideede
puudust. Hakati pyhapäevakoolide, kristlikkude yhingute ja skoutidepere (anglosaksi
maad) kõrvale tasapisi kutsuma ellu noorsooyhinguid enam ideelisema ilmega. Passiivsed
katoliiksed noorsooliigutamised katoliku usu pesades (Itaalia, Hispania, Prantsusmaa,
Saksa mais) märkasid enda kylgetõmbejõu vähenemist ning omasid ikka enam ja enam
noorsooliikumise vorme ja metoode. Algas tõusmine. Nii kestab ja peabki kestva
noorsooliikumises alaline mõõn ja tõus. Vastukaaluks noorsooliigutamisele (noorsoo-
hooldusele vanade poolt), mis yleilmliselt ja aeglooliselt pysib enam-vähem yhtlane.

Jälgides noorsooliikumist kui niisugust Eestis, võib siin selgelt märgata mõõna,
nagu see peabki olema revolutsiooni yleeland maal. Võiksime isegi kõneleda teat kriisi
selgeist tundemärkeist. Langend on endine revolutsioonile järgnev hoog, kahanend
endine loodusjõuline juurevool, vähenend endine ideeline vaimustus. Paljugi, mis tehakse,
ei ole enam puhas noorsooliikumine, vaid pigemini surnud välisvormi taotlemine ehk
mingisugune passiivne või kaudne noorsootöö. Minetet esikpalavikuga näib olema läind
kaasa ka osa noorsooliikumise vaimlisi näojooni ja palaviku langusega on udustund ka
noorsooliikumise vaimline profiil. Oleme tõusu haripunktilt langend madala mõõnani,
oleme ootamas uut tõusu.

Olgugi, et kriisivaimu esimesed tundemärgid noorsoos on pärit ju eelmisist aastaist
ja siin eriti on kaasa aidanud vanema põlve mõjutamine (Viljandi kongress!) on see
vaim eriti ilmne ja nähtav läind (1924) aastal ja käesoleva aasta esimesel poolel.
Võib olla on seda kriisi meeoleolu aidand suurendada majandusliselt raskemad aastad
tõstes esipaigale vaimliste huvide ja väärtuste kõrvale muud elumured ja leivakysimused.
Igatahes on langus olnud yldist laadi. Mitte ainult noorsooliikumine, vaid ka vanema
põlve vaimlistvärvi kultuuretttevõtted, kultuuryhingud ja organisatsioonid¹⁾ viibivad selle
kriisi uimastuses osutudes, hoolimata võrdlemisi paremast majanduslikust seisukorrast
noorsooyhingutega kõrvustamisel, miskisugust peaaegu letargilist (varjusurmalist) seisu-
korda. Elatakse endisest tagavarast ja kui millegagi tehakse tegemist, siis isikliste ja
hoopis väiklaste asjakestega. Huvi on kaldund majanduslikele aladele. Imestada pole
neis tingimuis, kui noored, elades vanema põlvega yhises algvanemate majas, põevad
kaasa sama vanema seltskunna vaimlist verevaesust ja ideelist kahvatust. Vastupidi.
Imestada tuleb noori, kes neis oludes siiski on säilitand oma vaimlise jume ning noortele
kopsudele nii tarvilise noorusõhkkunna.

Tyybilisim, ideelisim, väljavalitetuim, vaimustetuim ja omaealiselt sarnaseim noorte-
pere on koolinoored. Kui noorsooliikumine on ta jäänd vaimliselt passiivseks ning on

¹⁾ Stat. Keskbyroo andmeil tegutses Eestis 1925 a. algul: haridusseltse — 229; raamatukogu
seltse ja lugemisringe — 213; kirjandus- ja kunstiseltse — 168; spordiseltse — 119; karskusseltse — 59;
muinsus- ja teaduslisi seltse — 33; kasvatus- ja kooliseltse — 31; usuyhinguid — 26 ja keeleseltse — 12.

ideelisi ja esteetlisi harrastusi hakand vahetama sportliste ja kooperatiivsete harrastuste vastu. Lõdvenend ja elujõutuks on jäänd ka koolinoorsoo keskliit kui niisugune ning ta suurimad saavutused on igakevadised noortepühad ja noorte spordipidud. Aegkiri „Uudismaagi“ on läänd hingusele. Muidugi tuleb siin paljugi seletada ametlise pedagoogika mõjudusega.¹⁾ Poliitiliste noorte legaalne tegutsemine on sekskorraks sulet ja nende aegkirjad takistet ilmumast. Vaimustust ja hoogu neil oli, kuid oli see tendentsilise ilmega poliitilise võimu vaimustus. Usulised noorsoo yhingud, kord vaimustet olles isegi maaosakundist, on pidand end isegi alevitest ja vähemaist linnest tõmbama tagasi. Isegi ameerikalik ja praktiline kristlik noorte yhing on pidand leppima ainult Tallinna ja Tartuga. Kadumas on noorsooliikumisevaimu jäljed. Tegutsetakse vaid praktiliselt ehk jälle ollakse andund usutunde syvendamisele ning loetakse ja lauldakse vanadega koos yhiseid ja samu piiblisalme ja Tallekiituse laule. Kiratseb ka skoutism, kandes kliimaatilise kiduruse pitsatit. Endine 7500 tegevskoudi asemel (1922 a.) on neid vast nyud mõnisada. Vaimlise pinevuse puudusel on nooremate õpilaste hulgas hakand levinema mitmetsugu passiivsed huvikoondused (noorte puuane rist jt.), ja juhulised ryhmitused milledel on vähe yhist noorsooliikumisega. Tungind on kriisivaim ka seltsiilmeliste rahva noorsooorganisatsioonidesse²⁾. Nii on mõnedki siia kuuluvad endised suuremas ulatuses tegutsend noorsooseltsid: Tungal, Eesti Noorsoo liit jt., jälgides ajakirjandust, hakand kõnelema likvideerimisest.

Milles peitub seda yldist kriisivaimu esile manav tõukejõud? On siin tegemist ainult revolutsioonile järgneva mõõnaga, ainult vaimlise kainestusega esimesele ideelisele revolutsiooni vaimustusele? Vastuse andmine on siin problemaatiline ja raske ning ei mahu selle veikese ylevaate piirisse. Seda enam, et noorsooliikumine kui niisugune on oma arenemises alles lõpulikult väljakujunematu ja oma jagunemistes väga mitmekujuline; pealegi on siin tegemist noorte sisemise isestustegevusega ja isestustungiga, mida jälgida väljastpoolt raske. Ei saa salata, et yks põhjusist on olnud noorsooliikumise iseloomust valesti arusaamine. Noorsootegevusele hakati otsima sihte, eesmärke ja vorme. Unusteti, et noorsooliikumises pole mitte tähtis töö resultaat, vaid tegevus ise, mitte lõppsihid, vaid õhkkund milles tegutsetakse. Noorsoo rahutu ja otslev vaim on iseloomult võõras vormile. Noorsooliikumine peab iseloomult olema võrdlemisi universaalne (igakylgne), ta peab olema sisemise tegevuse ja vormi otsimine, mitte aga vorm ise. Kõik, mis juba omand kindla kuju, ei ole enam noorsooliikumine, sama kui male-ring, tuletõrjajate selts, piimayhing või muu spetsiaalylesandega koondus lakkab oma algusest peale olemast noorsooyhing.

See noorsooliikumise mõttest valesti arusaamine on paljudele noorsooyhingule saand komistuskiviks. Mõned nägid noorsooyhinguis kindlate sihtide taotlemist, saavutades neid olid nad sisemiselt sulut noortele. Teised taas panid rõhku liigete hulgale,

¹⁾ Soovitame lugeda „Postimehe“ nr. 283, 290, 297 j. t. esmaspäevased numbrid.

²⁾ Statistika Keskbüroo andmeil oli Eestis 1925 a. algul (St. Keskbüroo andmeid ei saa võtta täpseina, puudub muu seas YENV oma osakundadega. Ka on liigitused teht nimelised, mis mitmed enesekasvatulised seltsid on viind hoolekande seltside hulka ja vastupidi) 154 mitmetsugust noorsoo seltsi või yhingut. Liigitades nime järele saaks neid ligi 30 erityypi. Tähtsamad oleks: noortehki noorsooyhinguid — 34; noorsoo-noorsookasvatus- ja noorsooedendamisseltse — 32; skoullisi org. — 18; kunstilisi noorte org. — 14; usulisi — 13; noorte karskusseltse — 9; enesearendamisseltse — yhinguid, — ringe — 9; rahvuslisi n. yhinguid (vene, saksa, juudi) — 7. Nendest ei kanna noorsooseltsid, noorsookasvatus ja noorsooedendamisseltsid ja mõned enesearendamise yhingud kokku umbes 41 org., samati ka mõned vanemate kogud, skoullised või karskusyhingud sisuliselt kyll mingit noorsooliikumise või noorsootöö erilist näoilmet ning tuleks neid haridus- või karskusseltside juure arvata. Ka mõnede teiste noorsooyhingute noorsoolise ilme juures tuleb kahelda. Tekkind on need seltsid nähtavasti juhuslikult ja yksteise õhufusel. Nii domineerivad yhes maakohas noorsooyhingud, teises noorsooseltsid, kolmandas arendajate ringid jne. Mõned neist on nimelised, teised nimetud. Kuna noorsooseltsid, enesearendamise yhingud jne. enam-vähem juba mineviku nime kannavad (asutati enne sõda): Lootus, Koit, Elu, Valgus, Täht, Edasi, Võim, Taim, Kuma jne. on noorte yhingute ja ringidn nimed värskemad ja energilisemad: Helk. Noorus, Leek, Energia, Kaljo, Tungal, Kungla, Neptun jne.

mitte hingelisele yhtlusele, kvantiteedile, mitte kvaliteedile ning ahvatledes kergelt iga-sugu kergete huvidega isikuid yhinguisse, pidid tekkima hiljem sisemised lõhed ja intriigid, mis viisid yhingu surmale. Yldiselt on takistand asja veel vaimliste juhtide puudus ning sageli yleppääsmatud majanduslikud raskused. Isegi traditsioonist kinni rippuvate vanade mittearusaamine noorsootööst on siin ja seal teind noortele elutsemise võimatuks ning viind ägedaile kokkupõrgetele teiste kultuurseitsidega (haridusseitsid, ringid jne.). Yldse takistusi on olnud väga mitmesuguseid.

Kuid süiski ei ole miskit põhjust kurvastamiseks. Ykski mõõn ei kesta igavesti. Ning juba ongi märgata uut tõusu noorsooliikumises ja noorsootöös. Ollakse teadlik endisist kogemustist ning alatakse välisvormi sisemist ehitimist vaimlise isetegevuse mosaiiktöõga. Liikumine yliõpilaskunnas, uus elu koolinoorsoos ning jõuliselt arenev organiseerimine maa noorsoo hulgas tunnistavad sellest. Elustatakse uute noorsooaegkirjade ning noorsookirjanduse väljaandmist. Kavatakse uusi noorsoo organisatsioone. Organiseeritakse noorsoopäevi, noorsoopyhasi. Arendatakse noorsoo kultuuri. Kõik see tunnistab uuest tõusust noorsooliikumises, uuest jõust ja uuest eluhimust noorsooridades. Ning asjalikkena ja tõsistena asuvad nooredki arutama hariduslisi, kultuurlisi, isamaalisi, sotsiaalseid ja moraalseidki kysimusi. Ideelikkudena ja tahtejõulistena rändavad nad pennita taskus, kuid G. Suitsu meeleolud sydames, vastu eluraskusile ja elutõsidusele, komistamata seal, kus mõnigi elutark murraks oma luud. Mõõnale on järgnemas tõus ning selle esimesed lained lemmitavad ja toovad kaasa armsaid ja avaraid esikmälestusi eesti noorsooliikumise algpäevilt. Elustagem neid noorsootöõle, pyhendagem neid unarusse jäet nooruskultuuri urikivile.

A. M-kop.

Noorsoolaste elust. Noorsoolasi UENU Tallinna osakonnas Tuljakit tantsimas.

YENY tegevusalalt.

Tuues väikest ülevaadet YENY arenemiskäigust ja tegevusest 1925 aastal ei ole põhjust kurvastuseks kuid ka mitte yleliigseks ilutsemeisiks. On teht vaikist ja tõsist noorsootööd, aet noorsooliikumise uudismaasse mõnigi uus vagu ning väljavaated tulevikku lubavad lemmitada mõningaidki ootusi. Väliselt on YENY kosund ja kasvand. 54 osakunna asemel aasta algul on neid nyud yle 70 ning aasta lõpuks on see arv igatahes 80. On kutsut ellu suuremais makunnis ja iseseisvais keskkohotis organiseerivad keskohad. Nende ilusaks ylesandeks on sobitada lähisosakundade vahel lähimat tutvust, korraldada yhiskavatsusi ja yhissettevõtteid (yhised matkamiskäigud, tutvustamis- ja kyllasõidud, nooruspäevad, nõupidamised, kihelkunnapidud, kevadpyhad, võistlused, näitused jne.) ning organiseerida uusi osakundi. Nende tarvilikkude ja võimalikkude ylesannete täitmiseks on organiseerivail keskohtil Keskjuhatuses suuremad võimalused, sest osakundade suurenemisega ning nende kaugusega keskkohast on viimase tegevus siin tuntavalt raskendet. Eriti elavat tegevust on avaldand Võru-Petseri org. keskkohat korraldades Kagueesti noortele yhiseid nõupidamisi, organiseerides ymbruskunna noori ning sobitades noorte vahel kylastuskäike.

Ka sisemises tegevuses on noorsootöö yldjoontes tihenend. Olgugi, et liigete arv osakunnis majanduslikult raskete aastate mõjul on tõmmand tagasi, tegutsesid töösolijad seda intensiivsemalt. Linna osakunnist on avaldand elavat tegevust Narva, Petseri, Tallinna, Tartu ja Võru osakunnad (Valgast ja Pärnust ei ole kuulda palju) ning pea kõik maaosakunnad näitavad elavat ryhkimist ja uut hoogu, eriti aga seal, kus on astund töö juure uusi ja erksaid noori. On korraldet väga mitmetsugu kursuseid, asutet raamatkogusid ja lugemistube, orkestreid ja laulukoore ning eriti elavas tegevuses on olnud igal pool näite ja spordiharud. Takistand on tegevust mitmedki asjaolud. Nii on kooskäimisruumide puudusel peet koosolekuid lageda taeva all, pinkide, kastide ja koolilaudade vahel koolijuhatajate armust. Mänguplatsidenigi ei saa meie suure maa-kylluse ja maareformi peale vaatamata kuidagi maad ning paljudki spordiharud on lakkand tegutsemast, sest et maaomanikud enam selleks maad ei rentind. Tuntav on tegevjõudude ja juhtide puudus ning hingematvana lämmutab algatusi siin ja seal alkoholi-yputus ja äratuspuudus noorsoos. Siin ja sääl on noortel tulnud heidelda ka vanemate seltsidega, kes noorte algatusis näevad kulturtöö killustamist, endiste kommehete ja traditsioonide mittehendamist ning enda ylespuhutud autoriteedi kõigutamist. Ei osata saada aru noorsoo ylesandeist ja otstarbest ning kohast mida noorsoo liikumine peab täitma yhiskunnas. Sellevastu ei saa ytelda, et noored ise oma tööd kergelt ehk pinnapealeslt oleks võtnud. Pea igal pool on nad instinktselt tegutsend ideeliselt ja sygavalt pysides asja sisu juures ning luues ymbruskunnas vaimliselt pineva noorsoolise õhkkunna.

Yldkavatsusist ja tööst väärivad tähelpanu Keskjuhatus ja Tallinna osakunna yhisel algatusel korraldet tutvunemiskäigud Rootsi, Lätisse ja Ungarisse, kus on seot mõnesuguseid sidemeid naabri ja hõimu noortega. Rootsis on võet osa Tranasi suurist kodukultuuri (rahvakunsti) pidustusist. Keskjuhatuses poolt on väljaant aasta jooksul neli Urikivi numbrit ning on teht eeltõid tema korralikuks ilmumiseks tuleva 1926 aastal. Ilmuvad Keskjuhatuses kirjastusel tuleval aastal kaks suuremat kirjatööd „Noorsootöö“ ja „YENY Almanak“ millest esimene andes yksikasjalikku ja systemaatlist ylevaadet noorsooliikumisest ja noorsootööst on käsikirjas valmis ning ilmub 1926 aasta algul, kuna teine, tuues yksikuid artikleid noorsootöö alalt ja andes ylevaadet osakundada elust, ilmub hiljem aasta algupoleel. Kavatsusel ja ettevalmistusel on noorsoo vanakulturi päevad. Lõpuks tutvuneme lähemalt mõnede yksikute osakundade eluga, kes senini on saat almanaki jäoks ylevaate materjaale, millest väljavõtteid:

Heltermaa osakund asub Läänemaal looduskenal Hiiu saarel. Võrsus osakund kohalisest rahvaraamatukogu lugemisringist kohalise õpetaja Palmi algatusel, et saada laiajoonelisemat tegevusvõimalust. Nelja tegevusaasta jooksul on kant ette yle 10 näi-

dendi, pidude sissetulék on läind raamatukogu täienduseks. Osakund ei moodustand mitte alalist näitetruppi, vaid näitlejaina tegutsesid kõik liikmed kordamööda, et syvenda lavatöös. Praegu on raamatukogus yle 500 numbri, mis võimaldab kirjandussõpradele juba valikut. Loetakse elavalt ja keskmiselt on iga raamat antud välja aastas 4—6 korda. On korraldatud mitmed pikemaajalised kursused. Spordiharul on oma jalgpall ja volleyballid ning läinud suvel peeti võistlusi Haapsalu jalgpalli klubiga. Haapsaluga on osakunnal suvel hää laevayhendus ja sõidavad laevad Haapsalust otsekohe Heltermaale. Tegevust takistab ruumide puudus ja suur alkoholi lainetus, mis eriti on tugev naabri Sarvekylas, kus peetakse sagedaid joomapidusid ning kus noakangelasi palju. Osak. adress on: Heltermaa, Hiiumaal.

Palmse osakund asub Palmse vallas Virumaal. Lähem jaam on Kadrina, kust osakunda 24 klm., kuid mereteel on võimalus kyllasõita Võsu kaudu, kust maa kolm korda lühem. Loodusilu on ymbruskonnas rikkalikult. Tyybilisena iseäraldusena on metsa ja kivirohkus. Kogu liivanõmmeline ja tihedametsaline mererand Võsult-Palmse on vaid veetlev ja vaheldav loodusilupõiming heinamaist, võsastikkeest, okaspuumetsist, liivaseist merikaldaist ja muist silmaringile ilmuvaist esemeist. Kuulus on Palmse park oma puuhiiglaste, igivanade pärnpuude, ojakeste, jugade, järve ja jalgteedega. Yllatav on ymbruskunna kivirohkus, millest muu seas tunnistavad kilomeetrite pikkused kiviaiad ja hiigla kivikuhjad põldudel. Rahva jutu järele olla viimased kogutud näljaajal, et inimestele leiva eest leida tööd. Väiksemate muna ja raudkivide vahel leidub ka suuremaid. Nii on „Vahakivi“ suure sauna suurune ja yhel teisel suurel mürakal Palmse-Sagadi teel Kone talu õues, olla vanasti põletet ära naisnõid. Ymbruses on palju vaatamisväärilisi kohte nii „hiiepärnad“ ja „Ilumägi“ kust viimasest avaneb „ilumäeline“ välja-vaade metsadest yle merele.

Liikmeid on osakunnal 50 (7 nais- ja 43 meesliiget). Tegutsevad näite-, spordi-, laulu ja maleharu. Näiteharu on korraldand 5 piduõhtut, neist mõni ilusas Palmse pargis. Laulukoori juhatab Palmse algkooli juhataja is. Pukk. Spordiharu on ymbruskunnas korraldand mõned võistlused. Raskusi teeb ruumide kysimus, mis viimasel ajal on tõugand isegi osa liikmeid eemale. Antakse kyll vahest tarvitada kohalisi kooli ruume, kuid on tulnud koosolekuid pidada ka lageda taeva all. Adress on: Sagadi — Palmse; esimees on — Karl Leemet.

Petseri osakund asub loodusliselt imeilusa ymbrusega Petseri linnakeses. Varakevadest hilissygiseni võlub siin iga rändajat liivamägede, orgude, ojakeste ja männimetsade vaheldav kyllus. Isegi talvel pakuvad ymbritsevad kynkad ja mäed rikkalikku lõbu suusatajaile, kuna kevadel taas hurmavad toomingad ja õöpiklaulululised võsastikud vaatlema ja kuulama meelitavad. Lisaks looduslise ilule on vana Uspenski klooster, mis tõmbab kokku palju huvireisijaid. Kylalistel-noorsoolastel tuleks astuda osakunna kantseleisse Pihkva t. Leskini maja, kus asuvad ka esimees ja kirjatoimetaja. Liikmeid on osakunnal 77, nendest naisnoori 33. Liigetest on õpilasi — 10, sõdureid — 12, ametnikke — 18, muid noori 37. Tegutsevad: 1) kirjandusharu, on korraldet loenguid ja kõneõhtuid Eesti ajalooast, on raamatukogu 200 raamatuga ning lugemistuba suuremate ajalehtede ja aegkirjadega, 2) muusikaharul on oma laulukoor ja keelpillide orkester. 3) esperantoharu — korraldas muu seas kursused, millest võttis osa yle 100 inimese. 4) karskuseharu on hoogsalt tegevuses joomakommete vastu võitlemises ja karskete pidude korraldamises. On peetud kõnesid ja koosolekuid ja yks karskusjumalateenistus. 5) näiteharu on õppind mõned näidendid, mis eduga pidudel ettekantud; erilist tähelepanu pidudel on leidnud trupi rahvatantsud. 6) spordiharul on mängu, palle ja mõned suusad talispordi tarbeks. Korraldet on võistlusi ja yhded kehakasvatus kursused, milledest võttis osa 94 inimest. On tehtud matkamiskäike ning kylastet Võru osakunda. Raskusi noorsootööl teeb petserlaste yldine vaimline loidus, kõrtside rohkus ja rahva yldine madal tasapind. Tuntavad on majanduslised raskused, mis ei luba isegi lugemislaua ruume üüri maksta, ja noorsootööst huvitet jõude puudus. Hoolimata kõigest on liigetel huvi ja tahtejõudu ning mõnedegi algatuste ebaõnnestumine on vaid kihutand noori tööle veel hoogsamalt. Osakunna esimees on nrs. Taar.

Purga osakund asub Russalu herrastemaja samanimelises algkooli ruumes Harjumaal Läänemaa piiril. Lähem jaam on Riisepere, kust Russalu kymmekund klm. Lähikunnas on ajalooliselt tuntud Hiiekivi ja Varbola linnamägi (7 klm. Riisepere). Loodus on kena ja vaheldav. Arenenud on osakund yhest endisest „näitetruppist“, kes ymbruskonnas pidusid ja tantsuõhtuid korraldas ning 22 aastal, osakunna asutamisel, in corpore selle liikmeks astus. Esikpidu tehti Läänemaal talu heinakyybis. Asi õnnestus ning hiljem korraldeti yhe peremehe loaga endisest meiereist „pidumaja“. Endiselt näitegrupilt pärandati „pidude“ korraldamise hoog. Pidud õnnestusid, kuid puhaskasu, mis pidi saama raamatukogule, „sulas“. Trupplased olid enamuses. Kadus „inventaar“, kadus rahva huvi ning hiljem tõmbasid ka trupplased end tagasi; liigete arv langes 17-ni ja peremees võttis „pidumaja“. Osakund elas yle kriisi, sest kuna inventaarraamatuid ei peetud olid viimaste liigetega ka kadund ka osakunna raamatud ning muu inventaar. Kahe ja poole aastase töövõiljana oli osakunnal ainult 100 raamatat ja mõni värvi pulk ning mask. Kuid kriis ei kestnud kaua. Astusid asemele uued, tööhimulised noored. Osteti laudu ja kanti kokku muud materjaali, kuni saadi uued pingid ja „näitelava“. Ruume saadi Russalu algkoolilt, kuna energiline algkooli juhataja, ise noorte laulukoori juhatades, asjale suureks toeks on. Praegu on osakunual jälle 50 liiget, 30 liikmeline laulukoor, 12 liikmeline keelpillide orkester ja 21 liikmeline näitlejaskund. Tegutseb ka veel spordiharu ja karskuseharu 13 liikmega. Asumisel on oma lugemistuba. On yhtmeelt, huvi ja hoogu.

Adress on: Liiva, Kykita postkast; Esimees: Jakob Myyrissepp.

Varesmetsa osakund asub Virumaakunnas, Isaku vallas ja kihelkunnas, Varesmetsa kylas. Kyla on täieõigusline „metsakyla“ olles ymberpiirat suuremaist ja vähe- maist metsadest. Ymbruskunna lähemad kylad on Kaldamäe, Luuga, Imatu ja Jõuga. Viimane suurepäraiste mäenõlvakute ja järvedega. Osakund tegutseb esimest aastat, liikmeid on 47, enamuses talutyred, pojad. K/a on korraldatud 5 piduõhtut ja yks perekundline koosviibime. Korraldusel on naiskäsitöökursused. On olemas 17 liikmeline sega- ja 12 liikmeline naiskoor, äraõpitud on 9 näidendit. Suuri raskusi teeb ruumide kysimus, kuid ka majanduslised kitsikused on suruvad. Nii ei suudeta senini soetada kirjandust ega spordiabnõusid. Tahtmist ja vaimustust on. Adress: Isaku, Varesmetsa. Esimees: Hans Kupits, õpetaja.

A. Meikop.

Uus raamat noorsootegevuse alalt.

Noorsootegevuse alal on meil õige suur puudus kirjandusest, kus noorsooliikumise küsimusi lähemalt puudutataks ja — eriti — noorsooliikumise juhtimiseks lähemaid juhtnõore antaks.

Nüüd on ÜENU Keskjuhatus e abiesimees A. Aleikop Keskjuhatus e ülesandel ja kaastegevusel sarnase raamatu kokkusäädmisele asunud. Raamat kannab päälkirja „Noorsootöö“ ja näeb päevalgust arvatavasti uue aasta algul.

Raamatus leiavad põhjalikku käsitamist noorsooliikumise ajalugu väljmaal ja Eestis, noorsooliikumise ideoloogia, noorsooliikumise suhted meie seltskonnaga ja noorsooliikumise vajaduse põhjendus. Lõppeks praktilised näpunäited tegevuse korraldamiseks noorsoo organisatsioones.

Et sarnase raamatu järgi tõsine vajadus, on näidanud senised kogemused. Noorsootegeelased mitmelt poolt üle maa pööravad sageli ÜENU Keskjuhatus e poole juhtnõõride saamiseks noorsootöö korraldamiseks. Senini on sellest üle saanud väikese seletuskirja abil ÜENU tegevuse organiseerimiseks ja juhtimiseks. Arusaadavalt jätab aga väike broshüürke paju soovida.

Nimetatud raamat astuks siis selle broshüüri asemele ja püüaks kõrvaldada puudusi noorsootöö juhtimise alal.

Raamat ilmub ÜENU Keskjuhatus e väljaandel.

VESTED

Miniatyyriline paradoks ehk kosmiline paroodia.

Pyhendet Henrik Allari'le.

Taevan eeter,
Sae man Peeter.
Peetri kõrval Liisu,
Tanal sylen kiisu.
Liisu + Kiisu = Peetri jumalad.
(Mõlemad nad rumalad!).
Taevas — geomeetiline sfäär.
Metsas hypleb makrokosmiline jää.
Yrgloodus. Armastus pyha on.
Koääk, kiöök — röögib konn.
Piiks, piiks — hywab hiir.
Mäu, mäu — kass.
Allah: Hiir hyppab, kass kargab,
vana karu lööb raudtrummi.

Höiskab Kosm,
Peeter suudleb Liisut
(Liisu silitab kiisut).
Nullini lähenemine.
Tagajärg: Liisu + Peeter = kolm!
Loogiline absurdum!
Synnitus — miinimumi norm!
Matemaatiline vormell!
Makrokosmiline armastus!
Hihii — hahaa — huhuu!
Elagu armastus + noorus!
Mikrokosmiline voorus!
Poeetiline toorus! . . .

Adolf Vimson.

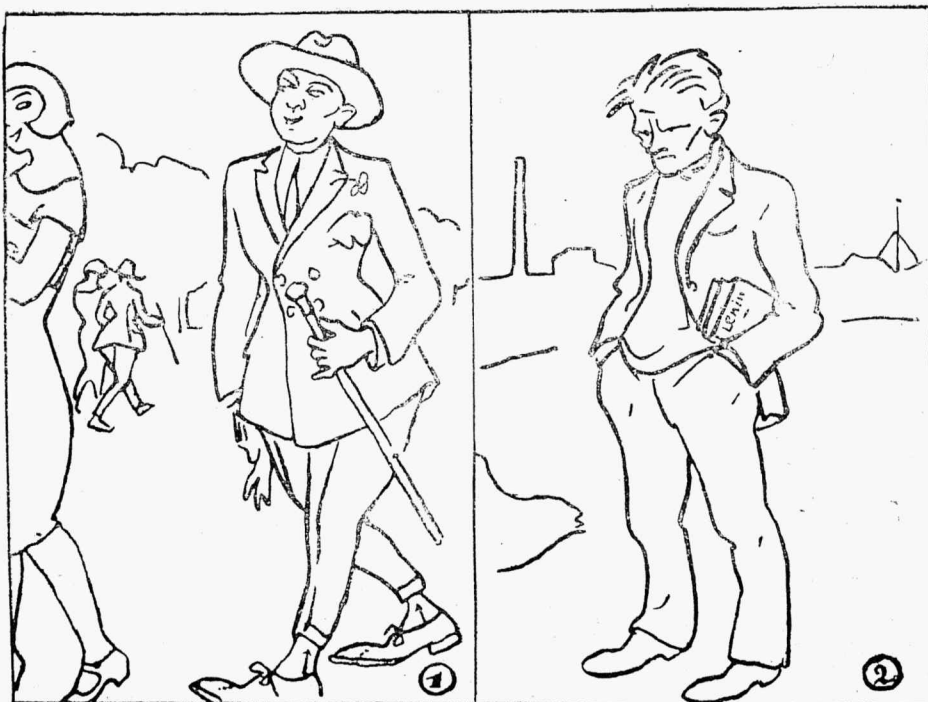
Noorsooliikumine Kassisabas.

Killuke ajalugu.

Arvatakse sageli, et meie noorsooliikumine on alguse saand alles revolutsiooni päivil. See võib ju nii olla, kuid kõik oleneb igatahes sellest, mida noorsooliikumise all tahetakse mõista. Kui noorsooliikumisele selle sõna tähendusele vastavalt õige laiad piirjooned tõmmata, siis peab küll tõendama, et noorsooliikumine on alati olnud, ka juba enne revolutsiooni. Täiel määral nõus võib olla küll sellega, et revolutsiooni ajast noorsooliikumine teise suuna omas, algas teadlik noorsooliikumine, millega kaasa käis ka pööre vaimlise tegutsemise poole.

Noored on ikka ja alati tegutsemishimulised. Noortel on ju alati niivõrra rohkesti energiat, et seda harilikust igapäevasest tarvitusest veel küllalt üle jääb. See ülejääk peab omale siis kuhugi mujale panipaiga leidma. Ta ei jää iialgi seisma, ei jää iialgi järgi, sellane on juba ta omadus. Ainult ajavaim ja olukorrad tingivad selle energia ülejäägi kasutusviisid.

Meie päivil on noortel terve rida ilusaid eesmärke, mis nende endi poolt ülessäetud ja millele vastavalt noored püüavad olla ideelised, saavutada uusi vaimlisi varandusi ja sammuda kaugemaid eluteid, kui seda suutnud eelkäijad.

Noorsoolaste tüüpe.

Ent pöörame pilgu veidi tagasi aeglukku. Meil ei ole vajadustki aegloo leheküljil rohkem tagasi vaadata kui 15 — 20 aastat, ja meie näeme sootuks teistsugust pilti. Muidugi tunti ka sel ajal juba oma ideelist noorsooliikumist kõrgete kultuuriliste eesmärkidega. Siia võiks kindlasti arvata „Noor-Eestit“. Ent see liikumine oli ja jäi ikkagi ainult mõne haridust saanud noore liikumiseks. Massiline noorsooliikumine oli sootuks teistsugune.

Ega see olnudki nii väga kehv kiratsev noorte tegutsemine! See oli vast jõurikkam „noorsooliikumine“, kui praegune ongi. Muidugi jõurikkam — siis olid töös rusikad ja kivid. Peeti omavahelisi hüigla sõdasid. Igatahes aktiivsuse poolest oli tolleaegne noorsooliikumine eeskujuline. Kui ainult nüüd veel niisugust aktiivsust oleks võimalik saavutada . . .

Tolleaegne „noorsooliikumine“ oli toores füüsiline energia raiskamine vastavalt sellele olukorrale, milles siis Vene reshiim rahvast hoidis.

Tallinn oli eriti selgesti tolleaegse massilise „noorsooliikumise“ peegeldajaks. Siin hakkas avalduma tolleaegne vabrikute hävitav mõju töötava rahva hingeelu pääle, kuna sellele mõjule vastukaaluks mingisuguseid abinõusid tarvitusele polnud võetud.

Kooli olud olid viletsad. Koolides valitses võõras Vene vaim. Õpetajate seas oli palju muulasi, kes Eesti rahvustunnet ja rahvusliku iseteadvuse avaldusi kõige agarusega noortes püüdsid lämmatada. Olid ju muidugi ka omad Eesti soost õpetajad, ent enamus neist tõmbas hoolega venestamise tööle kaasa, võis olla agaramalt isegi, kui mõned Vene õpetajad, püüdes näidata oma erakorralist hoolsust ja truualamlikkust kõrge ülemuse ees. Eks mäleta mõnedki praegused õpetajad ja haridustegelased oma minevikku! Neil oleks mõndagi säält meeletuleta. Nüüd muidugi on need tolleaegsed venestajad muutunud esimesteks eestlasteks, kes sellega igal simapilgul püüavad uhkustada kui kehvikpidukuega.

Ent sellestki kehvast koolist said soetada võrdlemisi vähesed omale haridust. Töötava kihi seisukord on olnud meil ikka raske. Siis igatahes raskem, sest viletsale palgale, millest sai hädavaevalt end ja oma perekonda toita, seltsis veel kaheteist-tunniline tööpäev, mis sageliste ületundidega veel pikemaks venis. Niisugustes oludes

Noorsoolaste tüüpe,

pidid lapsed juba varakult hakkama omale igapäevast leiba teenima. Mõni sai hädavaevvalt mõned aastad algkoolis käia, mõni ei saanud sedagi. Suure haridusega oli see, jõudis rühkida „gorodskoini“.

Nii siis arusaadav, kuidas noorte hinged juba varakult kihvtinesid viletsas ümbruses ja sama viletsas koolis. Arusaadav, miks toorenesid iseloomud.

Aga noore iseloom, nagu tähendatud, on igal ajal ja igasugusel astmel teguhimuline. Noortes, kelle tulevik alles ees, on alati palju tuleviku unistusi, millised need ka ei oleks, kas soov saada oma ümbruskonna vahvamaks kivikangelaseks, tubliks kingsepaks, osavaks rätsepaks ehk koguni Jüri Rummu taoliseks vargapoisiks, kes kange mees parunised koorima ja omasuguseid aitama.

Seesama noorusenergia ja teguhimu väljendus ka lahingutes, mida Kassisaba poisid pidasid korrapäraselt Poriküla poistega Kassisaba raudtee äärsel heinamaal.

Öhtul, kui avanesid vabrikute väravad ja nendest välja vajas jõena väsinud, tolmunud, tahmunud tööliste jõgi mööda tänavaid mitmele poole hargnes, kus viimaks alevikkude kössis ja pleekinud puumajad nad endisse neelasid, algas alevikkudes elu. Mehed riidlesid naistega, lapsed kisasid.

Mis elu on siis see! Ühetoalised, väksed korterid, kuhu kokku surutud terve perekond, sageli veel kaasüirilised (ega praegustki küll asi palju parem ei ole!). Koridoris kolme, nelja korteri päale üks pliit, kus naised siis lõunal ja öhtul järjekorra pärast kakeldes oma perele toitu valmistasid.

Ja sarnased olid kõik need alevikud, millele rahvasuu omapärased nimed pannud — Kassisaba, Ktseküla, Sibulaküla, Sikupill jne.

Igal hommikul neelasid vabrikud neist alevikkudest endisse tuhandeid töölisi ja paiskasid öhtul hilja kurnatuina tänavaile.

Ent noortes oli siiski veel niipalju tuld, niipalju energiat järgi jäänud, et öhtul alles tegutsema hakata. Pühapäevad ja öhtud olid ju ainukesed ajaraasukesed, mida nad võisid endi hääks kasutada. Siis kogusid iga kandi poisid ühte kampa — Kassisaba poisid Kassisaba poistega, Poriküla poisid Poriküla poistega ja hakati sõdima.

Suurem osa nendest noortest olid vabrikutöölised, ehk kui neil tööd ei olnud, siis lihtsalt päevavargad, kes ei teadnud, kuidas oma vaba aega kasutada ehk surnuks lüüa. Ei olnud ju vabaaja õigeks kasutamiseks kuskilt poolt mingisugust tõegetki. Nagu tähendatud, kool ei annud selles asjas midagi.

Ent midagi pidi siiski tegema, selleks sundis kasutamata energia. Ja nii siis oligi, et kõige mõistlikuma leiti seda energiat kivide kujul teine-teisele pähe loopida.

Vaevalt teadis seda küll keegi, miks Kassisaba poiss pidi Poriküla poissi vihkama ja kividega loopima. Samuti Poriküla poiss Kassisaba poissi. Ent see oli kord juba nii kujunenud ja vaja oli ju kedagi vihata, sest muidu ei saanud sõda pidada. Ja sõjaga oli seotud kuulsus ja au. Kui Kassisaba poisid Poriküla poisse peksid, siis olid nad ju kanged poisid ja kuulsus nendest levines Porikülalt Veerenni, Veerennist Liiva pääle ja Kitsekülla, säält edasi Sikupilli, Slobodkasse, Kompasnasse, Kalaranda. Nende juhid olid kardetud ja austatud kui kuulsad eelkäijad Rinaldo Rinaldinid ja Morando Morandinid kuskil kaugel lõunamaal, kelle vägitegudest mõni juhuslikult lugenud.

Poriküla poiste hinged ei kannatanud seda muidugi välja, et nemad võidetud, alandatud. Na koondasid kõik jõu ja, kui õnnestas lahingut võita, vaenlast põgenema ajada, siis oli juubeldamine suur. Sõja õnn on vahelduv ja nii juhtus võitusi ja kaotusi mõlemal pool.

Nii keetsid mõtteta võitlused.

Ent aga nii ei olnud mitte ainult Kassisabas ja Porikülas, samasugused võitlused käisid ka mujal. Nii sõdisid Veerenni poisid Liiva poistega, Slobodka poisid „kompunnidega“ jne.

Kassisabas oli veel võrdlemisi intelligentne nurk ja sõdijad mõistlikumad, siin le-piti ainult kividega. Ent Liiva poisid ja Kompasna poisid, samuti Kalaranna poisid, olid märksa verejäänulisemad ja tarvitasid sagedasti nugasidki. Säält olid ju ka Tallinna kuulsamad kaabakad, kes end „juhuslikust tööst“ elatasid ja korralikust töötamisest suurt lugu ei pidand.

Mida oleks võind küll selle raisatud energia hulgaga teha, kui teda ainult võima-lus oleks olnud kultuurilisele tööle rakendada!

Ent sel ajal ei olnud see võimalik. Vene võimud nägid igas kultuurilises enese-avalduses suurimat hädaohtu Vene riigikorrale ja venestamise püüetele. Kivisõjad, need ei olnud aga kardetavad. Nende pääle vaadati kui poiste omavaheliste ilmsüütute män-gude pääle. Kenad mängud aga küll, kus igapäev mõni pää kiviga lõhki visati ja isegi surmajuhtumisi ette tuli.

Ainult siis, kui lahingud juba õige suureviisilise ja ähvardava kuju omasid, segasid end „kardavoid“ vahele. Ent siis oli nendelgi juba raske korda luua ja juhtus, et vae-sed linnavahid päris korralikult sugeda said.

Võis olla, olid neil sõdadel, kui negatiivsed nad ka ei olnud, oma hääd küljed. Ta kasvatas noored vastupidavateks eluvõitlustele, kuigi äärmuseni demoraliseeris.

Vanemaks saades ei rahuldanud enam paljuid lihtsad kivisõjad. Raamid jäid te-gutsemisihale kitsaks ja siis mindi lihtsalt laia ilma kaema. Ja sarnastele noortele on rändamine kõige paremaks kooliks. Hätta nad ei jää, sest et kivisõjad vastupidavust kül-lalt on harjutand. Nii võib nüüd endiseid Kassisaba, Kalaranna, Poriküla jne. poissa leida mitmel pool üle ilma, kus nad saanud tublideks töömeesteks ja jõukalt elavad. Ent muidugi oli ka neid, kes hiljem kaabakatena, varastena, hulgustena suurema osa omast eluajast vangimajades mööda saatsid. Oleneb ju väga palu inimese isiklikkudest omadustest ja kalduvustest.

Hilisematel aegadel alles hakkasid juba muud kultuurilisemad huvid kivisõdadesse segunema. Kool muutus rohkem kättesaadavaks, olgugi et vaim säält endiseks oli jää-

nud ja õpilastele kultuuriliseks isetegevuseks vaevalt võimalusi anti. Nii siis juhtus, et sõjad ka õpilaste ringkonnas sagedasti moodi läksid. Mäletan, kuidas I ja II linna algkooli ja Nikolai gümnaasiumi õpilased Schnelli tiigil ja Toompea mäe kallastel hägedaid lahinguid löid, mis umbes varem kirjeldatule sarnanesid. Lahingud läksid nii suureks, et viimaks juba ajalehed selle pääle hakkasid tähelpanu juhtima.

Oli ju koolinoorsoolgi vajadus kuidagi moodi oma isetegevust väljendada . . .

Käesoleva aastasaja teisel aastakümnel läks sporditamine moodi ja tõrjus kivisõjad aegamööda välja. Tegid sellega tegemist ainult veel vähemad poisikesed, kes suurtele poistele püüdsid järgi ahvida.

Ilmasõda lõi kõik segi. Kõik kivisõja kangelased mobiliseeriti sõjaväkke. Kui küll riigipiiridel oli sõda täies hoos, siis oli selle vastu alevikkudesse asunud täieline vaikus ja rahu. Ei olnud enam karta, et kui teise nurga neit koju lähed saatma, siis sugeda võid saada.

Sõjas näitasid aga endised tuipoisid, et nad ka harilikus sõjas võivad olla kangelased. Samuti hilisemas Eesti vabadussõjas. Nii mõnigi kangelane, kelle nime siis igal pool nimetati ja kelle tegudest räägiti, on oma esimesed sõjalised kogemused saanud kivisõdades. Muudel aladel ei ole neist aga palju kuulda olnud. Kultuuri edasivijaid neist ei ole saanud.

Nüüd on ajad sootuks muutunud.

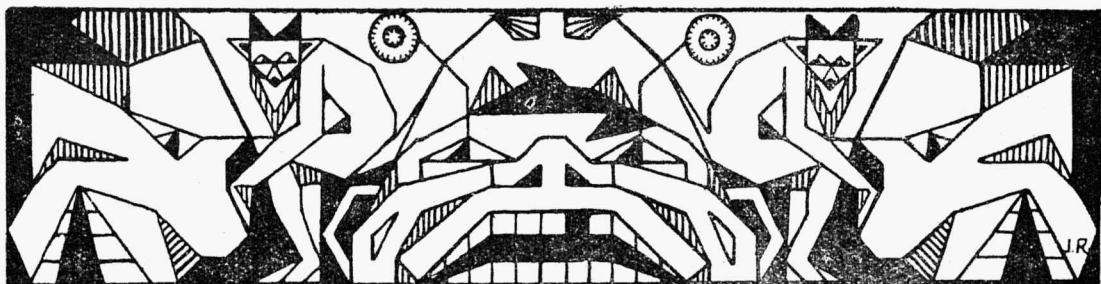
Tegutsevad nüüdki Kassisaba poisid, ent sootuks teises vaimus ja teistel aladel. Ununenud on kivisõjad. Nüüd on Kassisabast terve rida noori ÜENÜ aktiivsemate liigete peres, kes kaasa tõmbavad ülemaalse noorsoo koondamisele ühiseks kultuuri tööks.

Vanad alevikkude nimetused — Kassisaba, Poriküla, Kitseküla, mis tabavalt ja humooriküllaselt rahva poolt leitud, on unustuse hõlma langemas. Porikülas pole enam pori, Kitsekülas pole kitsi, Sibulakülas sibulaid. Ja vaevalt teab veel keegi, millest on tulnud Kassisaba nimetus. Nende „külade“ ja „sabade“ noored ei ela enam omavahel vaenus, vaid töötavad ühistes organisatsioonides ja, kui neil veel võidelda tuleb, siis vaid vanameelsusega, kitsarinnalsusega ja tagurlusega.

Ja ometi vaadatakse meil veel väga sageli noorsooliikumise pääle viltu silmaga, eriti vanemate tegelaste ringkonnas. Püütakse maha teha noorte saavutusi, mille algataja pole mitte mõni vana olnud, vaid noored ise. Näis sageli, et nende vanade poolt ainult kannatatakse noorsooliikumist aga ei tunta sellele kaasa. Ent tuleb silmas pidada, et need haridustegelased on pärit just sellest ajast, kus mõni eestlane alles agar venestaja oli. Nende vaim on kivilinenud Vene ajal ja seda ei suuda muuta enam ükski hilisem ülessoendamine. Venestajatest on nad muutunud nüüd küll agaramateks eestlasteks, ent see on rohkem välimine muutus. Vaimult on nad jäänud ikkagi veneaegseteks.

Niikaua, kui meie kultuurilisel tegevusel sarnased klambrid pääl, ei saa ta ialgi hoogsalt areneda. Ei saavuta nende vastutöötamisel ka noorsooliikumine niisugust edu, kui peaks saavutama.

Eedi Riismaa.

KsK.

Õnnetuste ja kuritegude kroonika.

Õnnetus ei tule iialgi üksi — ikka toob ta enesega kaasa teisi õnnetusi. Mullu talvel ilmus Pärnu Barbaruselt: „Geomeetriline inimene“, s. o. inimene ilma hingeta, vereta, lihata ja luuta. See on tapa töö ühes laiba põletamisega, tõpraliku Landrüü eeskujul. Nüüd on N. Andresen seda kuritegu kiitma pistnud „Looming“ Nr. 8 s. a.

Muidugi võib kroonu tindiga kroonu paberil kõike teha, ka õnnetusi ja kuritegusid ülistada. Kuid ilus see ei ole ja kiita seda ka ei tule ning uudis on see ka, sest meie ei ole seni kuulnud kiidulaule tapmisele isegi kõige jõledama roimari hukkamise puhul. Ikka on seda võetud kurva möödapääsematusena ning võimukandjad on tuska täis seal juures.

*

Imka korraldas „Patriotilise õhtu“. Ega see vist häd ei tähenda, kui hundid hakkavad end mässima võõrastesse nahkadesse. Tunnustagem, et Imkale oleks olnud kohasem vaieusõhtu korraldamine kommunistidega väitele: „Kus pesitseb õige kosmopolitism — Imkas või III-das internatsionaalis?“, „Kumma kosmopolitism on sajakraadilistem — Imka või III-da internatsionaali?“, ehk jälle: „Kummal on õiged internatsionalistid ja kummal pastla-kosmopolitistid?“

Päältkuulama lubada vaid kaasatundjaid ja poolehoidjaid — kõiksugu rahvusvahelisi sahkerdajaid.

*

„Estonia“ teatri seltsi 60 aasta mäletamispidustust tarvitasid paljud härrad selleks, et aktusel „ennast välja rääkida“. Publik, vaene kannataja, oli muidugi pidulikult viisakas ning plaksutas käsi igakord, kui pikale ja halvasti ehitatud pajatamisele tuli lõpp.

Kes meist ei rõõmustaks pääsedes karu alt!

Meie annaksime pidu korraldajatele nõu igakord, kui mees juba viis minutit jähvatanud, temale sala sosinal ütelda, „Tehke ruttu: teatrimajas on tuli lahti!“ Võime kinnitada, et siis saavad meie pidulikud aktused palju pidulikumaks.

*

Selles ei ole veel õnnetust, et liginemas talv talvel on omad mõnusused. Lumevaibaga kaetud maa tundub pidulikuna, säravana ja lämmana, kuna külmanud must maa on tuulekõle ja kurb.

Judinad selga ajab riigikogu valimiste lähenemine. Meie üldise arvamise tõekspidamise järele viib „rahva parema poja“ nimele ja riigikogu toolile sõim, valetamine oma ligimise päale, suure suuga lubaduste andmine, mis on ju iseenesest valevandumine, sest töotaja teab, et ükski inimlik võim ei suuda täita antavaid lubadusi, rahvahulkade hullustamine jne jne. Sel ajal ei maksa kõverat krossigi inimese aus nimi ja isiku puutumatus, loogika ja mõistus.

Nagu kõledad sügise tuuled, saod ja pori käivad üle kodumaa, nii hoovavad juba ka valimise eelse kihutustöö eellained üle maa. Lendab soppa, nagu autosõidul läbi porilombi, ning parteilised kõmulehed püüavad üle trumbata mitte ainult teine teist, ent ka iseennast.

*

Tegev toimetaja: A. Jõger. Vastutav toimetaja: Ed. Riisman. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus.

Trükikoda „Estofrükk“, Tallinn, Suur Karja tänav 8.

KIRJAVASTUSED:

- A. K—sepp, Tallinn. — Mis ilmub, leiate järgmisest numbrist.
 M. T., Tartu. — Osa leiate käesolevast numbrist, osa saadame tagasi. Muude tingimiste yle edaspidi erikirjas.
 E. K. Tartu. Ilmumata käsikirjad tagastame lähemal ajal eraldi. Kirjas edaspidi pikemalt.
 H. S., Haapsalu. — Ainline seisukord ei võimalda meile praegu Teie soovi täitmist. Tööde kohta võime öelda vast siis, kui neid näha saame.
 L. R. Kirjutage veel sada luuletust. Sadaesimine saatke siis jällegi prooviks. Senini ei sobi kulu ega kirjad saadetise trükkimiseks.
 V. L. Tallinn, — „Nukker peni“ järgmises numbris.
 Mõtmed: Kui seni ilmund ei ole — siis eil —

ÕIENDUSEKS.

Toimetusest mitte ärarippuvail põhjusil on käesolevasse albumi järgmised trüki-vead sisse jäänud mida parandada palume:

lhk	2	rida	3	ülevalt	on trükit	„õitsetule“	peab olema	„õitsetule“
”	2	”	2	alt	”	”	”	„rind“
”	4	”	15	”	”	„balleti“	”	„balletti“
”	6	”	14	ülevalt	”	„maia“	”	„majja“
”	7	”	15	”	”	„Aiuult“	”	„Ainult“
”	7	”	21	”	”	„ou“	”	„on“
”	7	”	22	”	”	„ku“	”	„kui“
”	30	”	12	alt	”	„A. Aleikop“	”	„A. Meikop“
”	33	”	3	ülevalt	puudub rea algusest	„kes“		
”	33	”	7	alt	on trükit	„Ktseküla“	peab olema	„Kitseküla“

NOORSOO ALBUM-AEGKIRI

„URIKIVI“

jätkab ilmumist 1926 aastal. Tellimishind 6 numbriga peale Mk. 300 — 3 numbriga peale Mk. 120.
 Kõik noorsugu tellib „Urikivi“ 1926 aastaks!

*

1926 a. hakkab „Urikivis“ ilmuma Juhan Jaik'i algupärane romaan „Udune Tallinna“. Pääle selle teevad „Urikivile“ kaastööd kõik noored kirjanduslised talendid, kõik noortele kaastundja vanem põlv. Kõik isemõtlevad, isetegutsevad, kõik elluastuvad noored toetavad vaimliselt ja aineliselt

„URIKIVI.“

„URIKIVI“ on praegu ainuke noorte endapoolt toimetatud, ainuke küpsend, elluastuva noorsoo aegkiri. Kõik „Urikivi“ väljaandmise vaimlised kui ka ainelised raskused lasuvad ka vaid noorte eneste õlgadel.

„URIKIVI“

1923 a. aastak. on kokkubroschüüritult saadaval. Hind 100 mk. 1925 aastak. 125 mk.
 „URIKIVI“ toimetuse asub Pikk t. 69; Talitus Vabaduspuiestee nr. 4 Tallinnas.

TRÜKIKODA ESTOTRÜKK

TALLINN / S. KARJA TÄN. 8 / TELEFON 7-35

ESTOTRÜKK

valmistab igasse alasse kuuluvaid trükiteid uueaja masinate ja mood-
sate kirjadega maitserikkalt ja hästi

ESTOTRÜKK

valmistab etikette, mis igaühele
oma algupärasusega ja värvide
värskusega kohe silma torkavad

ESTOTRÜKK

saab oma joonistused ainult pare-
matelt Eesti kunstnikkudelt, kes tellija
soovisi täielikult rahuldada võivad

ESTOTRÜKK

väärib hindade suhtes iga tellija
täielikku usaldust. Siin ei tarvitata
tellijate mitteteadmist oma kasuks

Hind 60 marka